

DRAMATEN

Furstinnan av Amalfi

av John Webster

översättning och bearbetning av Per Lysander

*Översättningen är baserad på Websters "The Duchess of Malfi" utgiven i serien
"Arden early modern drama", ed. Leah S. Marcus.*

KUNGLIGA DRAMATISKA TEATERNS BIBLIOTEK

Repetitionsversion (2020-02-22)

Av upphovsrättsliga skäl får detta manuskript endast användas för enskilt bruk.

Får ej kopieras eller på annat sätt spridas.

Om så önskas måste förlag / översättare kontaktas.

Personer

Furstinnan av Amalfi

Ferdinand, furste av Kalabrien, furstinnans tvillingbror

Kardinalen, furstinnans äldre bror

Antonio, hennes hovmarskalk

Delio, adelsman och hovman vid Ferdinands hov

Bosola, adelsman på jakt efter uppdrag

Ombra, en tjänare på jakt efter uppdrag

Castruccio, adelsman vid Ferdinands hov

Julia, hans hustru

Cariola, furstinnans kammarjungfru

En doktor

Furstinnans son

Hovmän, officerare, dårhuspatienter, tjänare

PROLOG

(På förscenen.)

OMBRA

Det är fullt!

Alla roller besatta!

Säger dom.

Fullt. Besatta med skådespelare på kontrakt.

Så dessvärre. Inget jobb. Säger dom.

Men vad säger jag?

Jag säger att jag, jag är en sådan som är beredd att göra det mesta.

Vad mer kan en teater begära?

Vad mer kan en publik kräva?

Ge mig bara en enda replik!

En enda entré!

Det är bara att göra som de andra gör.

Så har man en aktion.

Sno en replik här och en annan där.

Så har man en roll

Jovisst, allt som sägs har författaren skrivit.

Men vem som säger det? Det hänger på ren beslutsamhet.

Jag är beredd att stiga in i 1500-talet

Jag är beredd att tala blankvers nu

Om det så krävs för att få vara med.

Låt mig få bli en lydig tjänare

Låt mig få bli en aktad domare

Ge mig en roll, låt mig få vara med!

AKT 1
SCEN 1

DELIO

Välkommen hem igen Antonio
min käre vän! Så länge sen du for!
Och kommer nu tillbaka nästan klädd
som vore du en tvättäkta fransos.
Vad tyckte du om hovet i Paris?

ANTONIO

Beundransvärt! Dom har numer en kung
som söker balansera statens makt
mot hela folkets legitima krav.
Han börjar därför i sin egen krets
och rensar ut från hov och sitt palats
smilfinkar, smickrare och sådant folk
som alla vet är korrumperade.
Han kallar det med klädsam blygsamhet
sin största skapelse till Skaparns lov.
För han har insett att en furstes hov
är som ett källsprång och att därifrån
skall vattnet rent som silver strömma ut.
Och lika sant bör man förstå det är:
Förgiftas källan där den springer fram
kan död och pest hemsöka ett helt land.
En så välsignad insikt leder till
ett rikets råd som inte räds sitt värv,
som ärligt vågar råda landets kung
om tidens orättvisor och problem.
Visst finns det folk som menar det är fel
att föreskriva fursten hans beslut
men likaväl är det av största vikt
att visa vilka verkningar de får.

(Bosola och Ombra kommer in.)

BOSOLA

Så det ni säger är att ni vill bli betraktad som en man att räkna med vid furstens hov?

OMBRA

Det är, min gode man, min högsta önskan och min dröm.

BOSOLA

Låt mig få se.

ANTONIO

Och här har vi nu Bosola som är den ende sanningssägare vi har. Fast sanningarna ofta rymmer mer än krav på ärlighet och hög moral. Han hånar allt han gärna vore själv. Ja, fick han bara råd så blev han nog minst lika girig, lysten eller grym och svartsjuk som han säger andra är.

BOSOLA

Ert utseende stämmer faktiskt redan ganska bra för det. Jag skulle nog rekommendera er att lära lite bättre hur man snurrar sina kragsnibbar med något större elegans. Sen gäller det ju att ni avslutar var mening som ni framför utantill med att ni harklar er. (Harklar sig.) en tre, ja kanske fyra gånger, så ni får tid att minnas nästa mening. Och när ni anförtros en plats i domstol för att döma brottmål, le mot varje fånge som ni avrättar. Och är ni hotande och bister emot någon, då kan han vara säker på att slippa galgen, bödeln och hans rep.

OMBRA

Men vilken himmelsk lycka vore det att få bli domare i furstens tjänst!

BOSOLA

Låt bli att äta middag alltför sent. För det kan få hos er till tragisk följd En icke önskvärd tankeverksamhet.

OMBRA

Mer troligt kan det vålla gräl och bråk. Det sägs att huliganen äter kött så ofta som han kan och det är det som gör honom så arg och aggressiv. Men hur skall jag få reda på om folk verkligen anser mig betydande?

BOSOLA

Ni sprider ut att ni är sjuk och döende.
Och hör ni vanligt folk förbanna er,
då är det ganska sannolikt att man
med största säkerhet har ansett er
som en av furstedömetets högsta män.

(Cariola kommer in.)

Och här har vi en kärring som direkt
är kommen från sitt kärringmåleri.

CARIOLA

Förlåt? Vad säger ni? Var då ifrån?

BOSOLA

Från ert fördömda ansiktssminkande,
naturligtvis!

CARIOLA

Förlåt men jag har brått.
Så detta skulle alltså inte vara äkta vara?

OMBRA

En konstgjord yta är det.

BOSOLA

Gamla ruttna skepp och kärringar behöver båda
bottenskrapas allt som oftast.

CARIOLA

Förlåt, men jag vill inte höra mer.
Inte ett enda ord, om jag får be.
Ni klagar jämt och samt på kvinnorna.

DELIO

Ja, precis.

BOSOLA

Vem då? Jag? Verkligen inte. Det händer bara nån gång då och då.

OMBRA

Att han helt kort skulle nämna något om ert köns olika eventuella tillkortakommanden.

BOSOLA

Har ni någonsin studerat geometrisk matematik?

CARIOLA

Vad skulle det vara för något?

BOSOLA

Det är kunskapen om hur man får många olika linjer att mötas i en och samma punkt pitten i mitten.

CARIOLA

Försvinn.

(Cariola går. Kardinalen kommer in.)

ANTONIO

Och här har vi vår store Kardinal.

BOSOLA

Jag fortsätter att söka er.

KARDINALEN

Jaha.

BOSOLA

Det jag har åstadkommit i er tjänst
är bättre värt än att bli struntat i.

KARDINALEN

Du överdriver din betydelse en del.

BOSOLA

Jag var i tjänst hos er, de dömde mig
till straffarbete på galärerna. I två år satt jag där.
Där har man ingen skjorta man har handdukar. Man knyter
dem runt axeln nästan som den toga gamla romare var
klädda i.
Men ändå väljer man att negligera mig? På något sätt får
jag väl ändå klara mig.

OMBRA

Dom säger det finns några trastar som
blir tjockare ju sämre vädret är.

BOSOLA

Så får väl också jag få finna mig
ett ynka levebröd i detta liv.
Ett hundars liv som aldrig vill ta slut.

KARDINALEN

Dig kan man inte lita på, tyvärr.

BOSOLA

Då kanske ni i all er helighet
kan deklarerera vad som krävs för det?

OMBRA

Jag har sett många människor som gav sig ut på jakt på
ärlighet och trofasthet men ändå återvända hem som samma
skurkar som dom alltid var. Och varför det? Helt enkelt
för att dom tog med sig själva när dom gav sig ut.

(Kardinalen går.)

BOSOLA

Och där försvinner han. Man säger att det finnes folk,
som är besatta utav djävulen. Men denne store man
besitter själv den svartaste av djävlar, kan man tro.

ANTONIO

Han nekar er att få en skälig lön?

BOSOLA

Jag måste be er, lämna mig i fred. Vem är så dum att han
vill hoppas på en framtida belöning eller vill lita på
ett hedersord? Finns något värre öde än den stackars
Tantali - att tvingas hoppas och att ständigt svikas,
alltid bli förrådd.

OMBRA

Vi ger belöningar till jaktfalk och till hund. Men en
soldat, som vågat liv och lem i strid...

BOSOLA

Får inget annat vederlag till slut
än nån sorts rättvisans geometri.

DELIO

Förlåt? Geometri?

BOSOLA

I lika långa snaror blir han hängd,
Farväl min bästa herre.
Se aldrig ner på sådana som vi.

(Bosola och Ombra går.)

DELIO

Galärerna i åratal, jag vet,
för mord som kardinalen har beställt.
Först när Neapel föll släpptes han ut.

ANTONIO

Det är en skam att han blir lönad så.
Han äger lika mycket tapperhet
som han har melankolisk bitterhet
och den riskerar att förgifta allt.
Jag vet att liksom alltför mycket sömn
ger inre rost i varje mänskas själ,
så hotas den som inte tas i bruk
att bli ett offer för sin inre natt.

En mal som äter ljudlöst kors och tvärs
igenom klädesplagg som inte bärs.

(De går)

AKT 1**SCEN 2**

(Tornérs spel. Genom en dörr kommer Ferdinand, Castruccio och Julia. Genom den andra Furstinnan, Cariola Ombra och Delio. Genom en tredje Kardinalen, Bosola och Antonio .)

(Ferdinand kommer in)

DELIO

Här kommer fursten av Kalabrien.

FERDINAND

Så vem har vunnit i torneringen?
Vem stötte lansen säkrast mot sitt mål?

CASTRUCCIO

Ers nåd, den lansen var Antonios.

FERDINAND

Vår systems ambitiöse hovmarskalk?
Då är han vinnare av priset, min juvel.
Var snäll och överlämna honom den.

(Antonio mottar juvelen av Castruccio)

När kan vi ge oss av? För det är dags
för strid på allvar, inte kamp på skoj.

CASTRUCCIO

Förlåt, ers nåd, men jag vill avråda ifrån
att utsätta er själv för sådan risk.

FERDINAND

Allvarligt talat, hur, min herre, kan ni resonera på ett sådant sätt?

CASTRUCCIO

En krigare kan säkert stiga till och erövra en furstes höga rang. Men fursten vinner föga ära av att sjunka till att bara bli soldat.

FERDINAND

Jaha? Och vad vill ni ha sagt med det?

CASTRUCCIO

Ers nåd, så mycket bättre är det då att låta sådant skötas av ersättare.

FERDINAND

I så fall kunde man på samma sätt be ersättare sköta vad som helst? Att sova eller kanske äta mat? Fast sådant skulle ju befria oss från låga sysslor utan någon vikt. Men det du föreslår berövar mig min möjlighet att vinna ryktbarhet och ära till mitt folk och till mitt namn.

CASTRUCCIO

Men tro mig efter lång erfarenhet, ers nåd. Det rike lever inte många dar i fred och välstånd där dess furste är en krigare.

FERDINAND

Men jag vill minnas att du någon gång har sagt till mig att du numera har en fru som avskyr krig och våld?

CASTRUCCIO

Det stämmer väl, ers nåd.

(Julia släpps fram och sjunker i en hovnigning ner på knä.)

FERDINAND

Det var någon historia hon berättat om någon kapten hon träffat som var sårad svårt sen minns jag inte längre vad det var.

CASTRUCCIO

Jo, hon beklagade hans öde att han måste bli bandagerad som en beduin.

FERDINAND

Där har vi en som överträffar alla läkare i Rom. Det räcker att hon visar sig så får hon varje ädling som har dragit blankt att stoppa vapnet i sin slida, inte sant?

CASTRUCCIO

Ja, sådan är hon verkligen, ers nåd. Vad tror ni om mitt nya spanska fullblod?

KARDINALEN

Det verkar eldigt nog!

FERDINAND

Jag håller mig till gamle Plinius den verkar fallen efter vinden själv. Som om den vore skodd av kvicksilver.

JULIA

Nu är det bara det, ers nåd, att den tycks väja inför varje stöt, så att ryttaren får aldrig upp sin lans.

KVINNORNA

Ha, ha, ha!

FERDINAND

Vad skrattar ni åt nu? Ni hör till min uppvaktning och ni borde bara tända till när det är jag som ger er eld. Så alltså, skratta ni, skratta, skratta (De andra skrattar.) men bara när jag skrattat först, hur roligt ni än tycker något är.

CASTRUCCIO

Så, sant, ers nåd. Själv har jag åhört mångt lustigt skämt och jag har ansträngt mig att inte framstå som så korkad att jag skulle ha begripit det.

FERDINAND

Men i ditt eget hem bor det en narr som jag kan roas av och skratta åt.

CASTRUCCIO

Men han får inget säga, han är stum. Och han uppskattas inte av min fru.

FERDINAND

Vad säger ni? Och varför inte det?

CASTRUCCIO

Hon gillar inte upptåg eller skämt
för om hon skrattar är hon rädd att hon
får flera rynkor i sitt ansikte.

FERDINAND

Man borde skapa ett sorts instrument
som kunde kontrollera vår mimik
och hindra odisciplinerat skratt.
Antonio, ni kan förstå er på en häst.
De franska ryttarna har högsta klass.
Vad anser ni om hästens plats hos oss?
Värderar vi den kanske alltför högt?

ANTONIO

Förlåt. Inte tillräckligt högt, ers nåd.
Ur den Trojanska hästens inre steg
ju mången stor och ryktbar hjälte fram.
Ridkonsten kan framkalla en impuls
till växande beslutsamhet och kraft
i handens handling och i tankens mod
och leder så en yngre människa
mot större ädelmod och tapperhet.

FERDINAND

Jag finner detta mycket vackert sagt.

(Kardinalen och Furstinnan fram.)

CASTRUCCIO

Hans helighet er bror och kardinal,
vår furstinna själv, ers nådes syster.

KARDINALEN

Är skeppen klara till att lägga ut?

CASTRUCCIO

Klart skepp till avgång, när som helst, ers nåd.

(Bosola hjälper Julia upp. Hovkurtis.)

DELIO

Så kardinalen, vad är han för sort?

ANTONIO

Han är en brusten, trasig kyrkans man.

DELIO

Det räcker mer än väl om honom nu.

Vad vet du om den andre, om hans bror?

ANTONIO

Du menar fursten av Kalabrien?

Han är en våldsam och pervers person.

DELIO

Som tvillingar i själ och i moral?

ANTONIO

Ja, båda är av samma skrot och korn

Men ser vi sen på deras syster, hon
som är furstinnan här och över oss.

Tre syskon skapta utav samma kropp
men av så olika personlighet.

Som mynt gjutna i skilda slags metall.

Hon formulerar sig så elegant

att jag beklagar att hon sätter punkt
och häpet önskar jag att hon bedömt
mångordighet mer eftersträvansvärd
så jag fick fortsätta att höra på.
För när hon talar talar hennes blick
med sådan glädje och med sån espri
att den kan få en vanför eller lam
att resa sig och bjuda upp till dans
så drabbar hennes leende och blick.
Men blicken låter också alla se
en själ till lika delar from och kysk
som ser igenom det lättfärdiga
som ytligt smicker och fåfänglig flirt.
Hon lever liv av sådan måttfullhet
av sådan dygd att också nätterna,
ja, själva hennes drömmar formas av
det himmelska i mycket högre grad
än andra kvinnor nånsin kan förstå
ens under kyrkans stränga bikt och bön.
Låt sköna damers speglar slås i kras
de mörknar när de ställs mot hennes bild.

DELIO

Förlåt mig nu Antonio, men detta blir
ett kanske något okritiskt porträtt.

ANTONIO

Låt mig då avsluta i enkelhet
Den tid som varit verkar utan glans
för de var tider när hon inte fanns.
Vi trodde inget gott om nuet men
hon tänder hopp hos oss för framtiden.

CARIOLA

Er närvaro är önskad inom kort
av hennes nåd i galleriet här.

ANTONIO

Hon kallar och jag kommer genast dit!

(Furstinnan, Antonio och Cariola gör sorti.)

KARDINALEN

Har denne herreman Castruccio
befattning eller uppdrag i armén?

FERDINAND

Ett uppdrag? Nej, min dyre bror, hans namn
finns bara som en not i rullorna.
ansluten frivilligt och oombedd.

KARDINALEN

Så han kan knappast ses som en soldat?

FERDINAND

Han ankommer förläggningen precis
när middagen serveras, äter gott
och rider sen tillbaka till sin säng.
Men han har läst om alla gamla slag
i sina böcker och i krönikor.
Och han har två män som är anställda
att gjuta tennsoldater till de slag
som han iscensätter i miniatyr.

KARDINALEN

Rekonstruerat in i var detalj!

FERDINAND

Och han är noga med astrologin
för han går enbart ut i strid en dag
när stjärnorna är riktigt gynnsamma.
Ja, han drar ut i sina leksakskrig
Han är förvisso som en platt kuliss
Ett målat yttre, sedan är det tomt.
(Ropar) Min syster, syster, kära tvillingsyster.

(Furstinnan in.)

Min syster, jag vill be er om en tjänst.

FURSTINNAN

Vad kan väl jag ge er, ni som har allt?

FERDINAND

Här finns en fattig ädling som en gång
dömts till galärerna men nu är fri
hans namn är Bosola.

FURSTINNAN

Jovisst, jag vet.

FERDINAND

Jag anbefaller er en duktig karl
som hovstallmästare eller nåt sånt.

FURSTINNAN

Att det är ni som är hans referens
gör tjänsten tillsatt, den är hans.

FERDINAND

Då tycker jag vi kalla honom hit direkt.

(Alla utom Ferdinand och Kardinalen går.)

KARDINALEN

Och använd nu Bosolas plats diskret
som den informatör vi två vill ha.
Själv måste jag se ut att ingenting
med saken ha att skaffa, som du vet.
Och därför har jag också gång på gång
avvisat honom när han har begärt
ersättningar och vederlag från mig.
Senast i morse var han där igen.

FERDINAND

Vi kunde vänt oss till Antonio
han hade nog varit ett bättre val.

KARDINALEN

Nej akta dig för där bedrar du dig
han är för rak och ärlig för det här.
Här kommer han. Jag går min väg.

(Bosola kommer in, Kardinalen drar sig undan.)

BOSOLA

Jag övertalades att komma hit.

FERDINAND

Hans nåd och helighet min dyre bror
har undvikit att ha kontakt med er.

BOSOLA

Så har det varit sen den dag när han
förstod vad han var skyldig mig av lön
och tacksamhet för troget utförd tjänst.

FERDINAND

Ni kanske visat några dolska anletsdrag
som gjorde honom mera misstänksam?

BOSOLA

Så ansiktet kan läsas som en bok
och avslöja nåns verkliga moral?
Doktorer ställer ofta diagnos
när dom har sett patienternas urin
ett verkligt läkekonstens horeri!
Han har gjort orätt i att misstro mig.

FERDINAND

I detta bör man nog ändå förstå
att misstro hos oss stora män
kan vara något ytterst hälsosamt
man mäktar inte ofta lura oss.
Det träd som ofta vinden ruskar om
får starka rötter som går djupt.

BOSOLA

Visst kan det vara så, men akta er
för den som orättvist misstänkliggörs
han lär sig i sin tur att misstro själv
och öppnar så sitt sinne för ett svek.

FERDINAND

Här har ni guld.

BOSOLA

Ja, och? Vad kommer sen?
När givmildheten faller som ett regn
är blixtn och dunder oftast hack i häl
Vems hals vill ni att jag skall skära av?

FERDINAND

Det ryktas att du anses skoningslös,
men det är inte vad jag nu vill ha.
Du övervakar allt som sker vid hovet här
Furstinnan själv alldeles speciellt.
Du rapporterar allt om hennes liv
om någon närmar sig med fagert tal
och lockar henne till ett äktenskap.
Och vem hon låter sig behagas av.
Visst är hon änka men jag önskar ej
att hon skall kunna gifta sig igen.

BOSOLA

Förlåt, ers nåd, men varför inte det?

FERDINAND

Det skall du strunta i att undra om.
Jag vill helt enkel inte att det sker.

BOSOLA

Jag trodde att ni ville göra mig
till er förtrogne?

FERDINAND

Tack! Vad menar ni?

BOSOLA

En praktisk och diskret liten demon
ert eget öra, öga, er spion.

FERDINAND

Som något sådant ser jag gärna dig
och som en sådan kan det gå dig väl.

BOSOLA

Tag då tillbaka ert fördömda guld!
Den gåvan korrumperar ju er själva
och gjorde mig till en förrädare.
Att ta emot det är en säker väg
till portarna till helvetet för mig.

FERDINAND

Tyvärr, vad jag en gång har givit bort
tar aldrig jag tillbaks till mig igen.
Men jag har skaffat dig en utmärkt plats
furstinnans egen hovstallmästare.
Det har du kanske redan hört om?

BOSOLA

Nej.

FERDINAND

Jo, den är din och kanske den ändå
är värd ett litet uns av tacksamhet?

BOSOLA

Förbannad denna generositet
som borde uttryckt bara storsinnet
i stället gör den mig till skurk.
För djävulen strör socker över synd
och låter ont och gott få byta plats!

FERDINAND

Men fortsätt bara vara som du är
en evigt cynisk melankoliker.
Det tillåter dig uttrycka kritik
mot de, som du kan se stå över dig

Men akta dig för närmare kontakt!
Se till att du kan skaffa insyn i
privata rum och bida sen din tid
tills du får veta att din tjänst behövs.

BOSOLA

Jag har sett ädlingar som slumrat till
få halsen avskuren medan de sov
av samma sorts förbrytare som här.
Vad sa ni att min nya titel var?
Stallmästare? Då verkar det ju som
mitt svek drog näring från en gödselstack
och jag, helt enkelt är ert kreatur.

FERDINAND

Nu är det dags att ni ger er i väg!

BOSOLA

Men minns det goda goda män har gjort
det som de får för det är inte stort

OMBRA

för rikedom och ryktbarhet får den
som säljer sig och sviker egen vän.
Fan läser bibeln för oss och vi ser
att världen runt oss vändes upp och ner.

(De går ut. In kommer Kardinalen, Furstinnan och Cariola.)

KARDINALEN

Nu åker vi vår väg och lämnar er
att styras av ert eget omdöme.

FERDINAND

Min syster, ni har levt i äktenskap.
Ni har haft make så ni känner till
vad män är skapta av och vad de vill.
Så tillåt därför varken fagert tal
hög ställning eller någon rosig hy
att locka er till oförsiktighet ...

KARDINALEN

Nej, inget annat än ren ärbarhet
och minnet av den make som ni mist
får röra upp ert hjärtas röda blod.

FERDINAND

För liderlig är hon som hoppas på
att kunna gifta om sig än en gång.

KARDINALEN

Ja, så förhåller det sig verkligen!

FERDINAND

För lika fläckat är den kvinnans namn
som leopardens och hyenans päls.

FURSTINNAN

Och ändå har jag hört ett talesätt
att diamanters värde växer till markant
när de har ägts och burits utav fler.

FERDINAND

I så fall vore horan värdefull.

FURSTINNAN

Jag ber er, tro på mig. Att gifta mig igen är något som jag aldrig gör.

KARDINALEN

Så brukar många änka säga först, det brukar vara någon timmes tid och glöms innan begravningen är slut.

FERDINAND

Var nu så vänlig, lyssna och hör på. Ert hov är ingen riktigt sund miljö. Det luktar unken sötma överallt. Det kan förgifta bilden av er dygd. Se upp, men utan att förställa er för de, vars yttre döljer sanningen blir häxor fortare än man kan tro och de får amma själve djävulen.

FURSTINNAN

Jag måste tillstå att det här är hemskt, hemskt övertygande som stöd och råd!

FERDINAND

För hyckleriet vävs av tråd så tunn som spindelväv, men vet att slutligen så kommer allt ni gör att avslöjas den mest privata mörka hemlighet skall röjas i ett obarmhärtigt ljus.

KARDINALEN

Men kanske smickrar ni er fåfänga
och tänker att ni kan bestämma själv
ni kanske gifter er i hemlighet
en stilla natt när ingen hör och ser?

FERDINAND

Och tänker att ni aldrig någonsin
har gjort nåt bättre än att lura oss.

KARDINALEN

Det är en bröllopsnatt som leder till
ett fängelse och evig fångenskap.

FERDINAND

Och denna vällust, dessa njutningar
är bara dessa tomma drömmar som
så ofta föregår en katastrof!

KARDINALEN

Farväl men minns vad vi har sagt
att den är klok som kan se längre än
det nu, där ingen hittar in och ut.
Moralen finner vi i pjäsens slut.
Jag ber er noga minnas allt vi sagt.

(Kardinalen går.)

FURSTINNAN

Ni måste övat länge på ert tal
så genomformulerat som det var.

FERDINAND

Min kära syster är ni likafullt!
Se här har jag min egen faders dolk.
Jag är skyldig honom att ta hand om den
och bara blotta den när så behövs.
Så varken dolken eller ni min vän
bör visa er för folk i onödan.
Jag önskar alltså att ni ställer in
fåfängligt firande och flärdfull fest
En maskerad förstärker allt förtal
allt skvaller, alla rykten frodas där
och leder aldrig nånsin till nåt gott.
Farväl. Jag vet att kvinnor tjusas av
en kroppsdel utan ben eller skelett.

FURSTINNAN

Min bäste herre, fy! Vad är det här?

FERDINAND

Förlåt? Jag talade om tungan, jag.
Vad trodde ni jag menade, ers nåd?
Förförelsen tar olika gestalt
vad klarar inte någon hal charmör
att lura i en oförsiktig dam!
Farväl du glada änka, tack, adjö!

(Ferdinand går)

FURSTINNAN

Och skulle detta prat beröra mig?
Ja, var det så att varje anförvant
som vore furste, hertig eller kung
försökte hindra mig att gifta mig
så klev jag bara rakt igenom dem.
Ofantligt vore deras hat om de
fått veta vad jag nu ändå bestämt.
Men hatet sporrar min beslutsamhet
som faran utmanar soldatens mod.
Dom hotar och går på och skräms
det bara stärker mig i mitt beslut.
Och gamla kärringar kan kanske tro
att andra kan bestämma över mig.
Min man och make väljer bara jag.
Du vet och känner, Cariola, till
vad jag bestämt mig för, min hemlighet
som rör mitt rykte, namn och hela liv.

CARIOLA

Och den skall vila tryggt hos mig, ers nåd!
Jag döljer hemligheten omsorgsfullt
som apotekaren ett gift för sina barn.

FURSTINNAN

Du formulerar dig exakt och klokt.
Jag tror dig. Var är nu Antonio?

CARIOLA

Han väntar er här utanför.

FURSTINNAN

Så bra!

FURSTINNAN FORTS.

Nu, kära vän, så skall du lämna mig
stå bakom draperiet så du hör
allt vad som sägs. Och önska gärna mig
en smula lycka på min svåra färd
för det är vilt och väglöst land jag nu
skall ta mig fram i utan ciceron
och utan karta eller annan hjälp.

(Cariola gömmer sig. Antonio kommer in.)

Jag kallade, ni kom, var god sitt ner!
Tag bläck och penna och var förberedd
att skriva, Ni är redo, inte sant?

ANTONIO

Jovisst.

FURSTINNAN

Och vad var det jag just nu sa?

ANTONIO

Att det var någonting att skriva ner.

FURSTINNAN

Jovisst. Förlåt. Nu kommer jag ihåg.
Här har det hållits middagar och fest,
sånt kostar så nu är det säkert dags
att inventera vad vi kan ha kvar
vad vi kan göra med vår morgondag.

ANTONIO

Som det behagar eders ljuvlighet.

FURSTINNAN

Ers ljuvlighet? En sådan komplimang!
Om jag är ljuv så är det er förtjänst.
Ni bär ju mina bördor varje dag.

ANTONIO

Låt mig få genast hämta fram, ers nåd,
exakta kostnader och intäkter.

FURSTINNAN

Ni är en hederlig förvaltare
Men jag tror ni har missförstått.
Jag talade om framtida behov,
och menade personligt och privat
vad rymmer framtiden för mig?

ANTONIO

Hur då?

FURSTINNAN

Ett testamente är en furstlig plikt
att lämna i sitt sinnes fulla bruk.
Min bäste herre, anser inte ni
att det görs bättre med ett leende
än det görs flämtande och stönande
som livet gällt blott världslig egendom
som döden tvingar oss att lämna kvar.

ANTONIO

Förvisso.

FURSTINNAN

Hade jag en äkta man
så slapp jag denna tunga skyldighet.
Nu väljer jag i stället utse er
till exekutor och min advokat.
Vad är det första vi bör tänka på
när vi skall rättvist skifta detta arv?

ANTONIO

Klokt vore börja där allt började
när Herren Gud väl skapat människan
Den första goda gärning vi har känt
är äktenskapets helga sakrament.
Se genast till att finna er en man!
Ge honom allting!

FURSTINNAN

Allting?

ANTONIO

Allting. Ja.

Till honom kan ni ge ert hela jag.

FURSTINNAN

Men jag ligger ju då i sarkofag!

ANTONIO

Se till att det finns plats för två i den.

FURSTINNAN

Som sista vilja nog så speciell!

ANTONIO

Ja, speciell, det vore faktiskt ni om viljan hos er inte funnes alls att gifta om er nu.

FURSTINNAN

Vad anser ni om kärlek, äktenskap och giftermål?

ANTONIO

Jag tänker nog som alla de i dag som slutat tro på tal om skärselden. Det gäller himlen eller helvetet. Där finns det faktiskt inget mellanting.

FURSTINNAN

Ja, och?

ANTONIO

I min förvisning hände det att jag försjönk i sorg och ensamhet. Då var det lätt att tänka ...

FURSTINNAN

Vad? Säg ut!

ANTONIO

Den man som aldrig gift sig och fått barn, vad är det för något så speciellt som han egentligen gått miste om? Den ynka äran i att kallas far eller det klena nöjet att få se en rackarunge rida ranka på ens knä eller bli tvungen lyssna till

hans meningslösa pjoller dagen lång.

FURSTINNAN

Men fy, ni låter bara tung och trist.
Ert öga verkar irriterat rött.
Det sägs att kall metall kan hjälpa det.
så var så god att låna denna ring.

(Hon ger honom sin ring)

Den bör nog vara ganska effektiv
Den är min bröllopsring och jag
har faktiskt svurit högt och heligt att
den man som blir min nye äkta man,
och faktiskt bara han, får bära den.

ANTONIO

Och ändå gav ni just nu den till mig.

FURSTINNAN

Ja, för att hjälpa ögat ert att se.

ANTONIO

I stället har ni gjort mig nästan blind.

FURSTINNAN

Hur då?

ANTONIO

För ringen rymmer inom sig
en liten fräck och framfusig demon
en streber som vill ta sig fram och upp.

FURSTINNAN

Fast han kan enkelt motas bort.

ANTONIO

Hur då?

FURSTINNAN

Det kräver knappast en besvärjelse.
Det räcker att ert finger gör såhär.

(Sätter ringen på hans finger.)

Visst passar den?

ANTONIO

Förlåt? Vad säger ni?

(Hon sätter krokben för honom. Han faller på knä)

FURSTINNAN

Min herre, ni har alltför lågt i tak
i detta hus som är ert inre jag.
Det rymmer inte mig och gör det svårt
att tala jämlikt och förstå varann.
Jag måste därför höja dörr och tak,
och ni kan resa er av egen kraft
om inte nu ni skulle föredra
min hand till hjälp för er och stöd.

(Hon ger honom handen, Antonio reser sig upp)

ANTONIO

Men äregirighet förblir, madam,
ett vanvett ibland härskare med makt.
Vi gömmer undan och vi låser in
de stackars dårar som är drabbade.

Men äregirighet får hålla hov
i upplysta palats, omgiven av
en kör av dem som söker audiens.
Det gör den till ett vanvett bortom bot.
Tro inte mig så dum som ej förstår
vad det är som ni önskar och ni vill.
För dum är han som tycker det är kallt
och därför tanklöst stoppar händerna
i eldens lågor för att värma sig.

FURSTINNAN

Så, när vi nu har brutit denna is
så kan ni äntligen bese den egendom
jag ger till er och ert befruktande

ANTONIO

Men jag är inte värdig dessa ord!

FURSTINNAN

I stan finns krämare som lurar folk
att köpa strunt av usel kvalité,
med skryt och lögn och mördande reklam.
Men ni, min herre, marknadsför er skralt.
Låt mig då säga er att sökte ni
en sann och äkta människa och man -
och inte sagt som smicker eller fjäsk -
så vänder ni er blick emot er själv.

ANTONIO

Jag svär vid himmel och vid helvete
att jag har velat leva livet så
att handla rätt och också göra gott
och aldrig att jag krävt ett vederlag.

FURSTINNAN

Då kan det faktiskt nu till slut bli dags!
Misär det är för oss av kunglig börd!
Oss vågar ingen annan uppvakta,
det får vi därför oftast göra själv.
Politiker kan tömma alla ord
på innehåll och ängsligt säga ett
och mena något annat - också vi
får formulera känslorna diskret
som gåta, metafor och poesi.
Uppriktigheten, enkel, klar och rak
är tagen från oss. Gå! Ja, gå er väg!
Och skryt med att ni just har lämnat mig
utan mitt hjärta, ni har tagit det.
Jag hoppas det får slå i takt med ert
och föda kärlek ständigt mer och mer.
Ni darrar! Visa att ert hjärta är
någonting mer än bara en klump kött!
Känn kärleken är större än er skräck!
Min herre Mod! Var inte skrämnd och rädd!
Min käre herre, detta väsen är
något konkret av riktigt kött och blod
och inget konstverk, någon död skulptur.
Så vakna då! Och visa er som man!
Jag kastar bort all ytlig etikett
Det står en änka här och kräver er
till äkta man. Det skäms hon inte för.

ANTONIO

Jag lovar att i alla mina dar
vara ert ryktes och ert höga namns
försvar och tillflykt.

FURSTINNAN

Tack, min käre tack!

Och för att inte ni skall känna er
i någon skuld till mig på något sätt
så löser jag ert skuldbelopp så här.

(Hon kysser honom)

Det här är något som ni borde krävt
för länge sen. Ni kysser som ett barn
som har fått slicka på en karamell!

ANTONIO

Men era bröder?

FURSTINNAN

Strunta ni i dem!

Allt bråk, all strid i världen runt omkring
är något att beklaga, inte skrämmas av.
Och fick de ändå reda på det här
så blåser stormen ändå snart förbi.

ANTONIO

Det ni nu säger borde jag ha sagt
fast allting inte var helt smickrande.

FURSTINNAN

(Cariola fram med pall.)

På knä!

ANTONIO

Vad nu?

FURSTINNAN

Bli inte alls förskräckt!

Hon är mitt ombud och förtrogna vän.

Och lagen säger att om löfte ges
i vittnes närvaro och utan tvång
då gäller det som äkta äktenskap.

(De knäböjer tillsammans)

Må himmelen välsigna denna knut
vi knyter nu, som ingen våldsamt makt
skall kunna hugga eller knyta upp.

ANTONIO

Och liksom himlen uppfylls av musik
när himlakroppar är i rörelse

FURSTINNAN OCH ANTONIO

så låt vår kärlek nu ge upphov till
en sådan stilla sfärernas musik.

ANTONIO

Den bästa bilden för ett äktenskap
Är träd som måste växa par i par
för ensam bär det aldrig någon frukt.

FURSTINNAN

Vad mer kan kyrkan kräva än så här?

ANTONIO

Låt inget ske i glädje eller sorg
som kunde skilja oss och vårt förbund.

FURSTINNAN

Hur skulle kyrkan med sin ritual
bundit oss fastare än vi har gjort.
Nu proklamerar vi vårt äktenskap
och kyrkan har att acceptera det.

(Kysst)

Min fröken, stig åt sidan är ni snäll.
Nu är jag blind.

ANTONIO

Förlåt? Vad menar ni?

FURSTINNAN

Jag vill att bara ni skall leda mig
Ert öde är till slut er bröllopsäng
Som rättvisan är också ödet blint.
Och detta är nu era egna ord
för nu har vi gjorts om och blivit ett.
Så låt oss ligga lugnt och tala tyst
vad som kan klokast göras med min släkt.
Och vill ni kanske hellre ha det så
så lägg emellan oss ett draget svärd,
en garanti att allt är rent och kyskt.
Min blygsel vill jag gömma i ert bröst,
med mina hemligheter, med min själ.

CARIOLA

Är detta högfärd, hennes ärvda makt
eller en kvinnas äkta kärlek som
har kunnat driva henne ända hit?
Ett farligt vanvett är det absolut.
Det kan bli synd om henne själv till slut.

(Planeterna. Alla in.)

AKT 2
SCEN 1

BOSOLA

Jag har noterat att furstinnan verkar drabbas av ett illamående varenda dag. Hon kräks och säger hon har ont i magen.

OMBRA

Hon har mörka skuggor under ögonen. Hon verkar magrare om kinderna men verkar lägga på sig över ändan.

BOSOLA

Och, tvärt emot allt det moderna modet föreskriver, uppträder hon i vida lösa klänningar.

OMBRA

Och sådant kan ju väcka en och annan misstanke.

BOSOLA

Men jag vet något speciellt, som kanske kunde bringa klarhet i det här. Så jag har köpt en skål med aprikoser. De är de första som man kunnat skörda nu i år.

(Antonio och Delio kommer in.)

DELIO

Men gifta?

ANTONIO

Gifta!

DELIO

Hör jag riktigt rätt!

Och ni har varit gifta ända sedan dess?

Vad säger du? Vad är det som jag hör?

ANTONIO

Du måste lova mig inte säga någonting. Jag skulle strypa dig om så du bara andades ett ord om detta till någon.

DELIO

Men gift med vår furstinna, herregud!

OMBRA

Får vi be om er uppmärksamhet för följande meditation.

BOSOLA

Säg finns det någonting hos människan värdigt vår kärlek eller ens respekt? Ja, vi är skräckslagna inför vår död när våra kroppar måste lösas upp och stinka ganska starkt och sötaktigt.

ANTONIO

Jag kan förstå att ni vill låta bli att verka högfärdig, nu när ni fått en position vid hovet. Så därför fortsätter ni att svepa in er i detta svarta svårmod som ni faktiskt saknar anledning att odla längre. Så sluta upp med det! Jag ber.

BOSOLA

Min herre, det är ju ni själv som är den stigande och starkast lysande bland stjärnorna på detta firmament. Ni är furstinnans främste företrädare. Folk menar att en furste skapas av en mera ädel kraft än vanligt folk.

OMBRA

Dessvärre har de fel i det, totalt.

(Furstinnan in.)

FURSTINNAN

Din arm, Antonio, jag har gått upp
i vikt. Jag känner att jag andas tungt.
Bosola, vill ni skaffa fram till mig
en komfortabel bärstol, likadan
som hertiginnan av Milano har.

BOSOLA

Ja, hertiginnan lät sig bäras runt
i en sorts bärstol när hon var med barn.

FURSTINNAN

Så var det visst. (Till CARIOLA.)
Kom, rätta till mitt krås.
Och skynda på! Du är så omständlig!
Dessutom luktar munnen din citron.
Vad gör du? Blir du ändå klar nån gång?
Jag svimmar snart. Och jag får kväljningar!

BOSOLA

Det låter faktiskt ganska välbekant.
Jag har en gåva till ers nåd.

FURSTINNAN

Till mig?

BOSOLA

De första aprikoserna i år.

FURSTINNAN

Min herre, var har ni fått tag i dem?
I år har ingen plockat några än.

BOSOLA

Så bra, nu får hon lust att smaka dem.

FURSTINNAN

Jag måste tacka för dem, verkligen!
Vår trädgårdsmästare kan ingenting
och vi får vänta veckor på vår frukt.

BOSOLA

Ers höghet, vill ni kanske skala dem?

FURSTINNAN

Nej tack, de luktar verkligen gott och sött.

BOSOLA

Det må så vara, skala dem ändå.

FURSTINNAN

Och varför det?

BOSOLA

Jag borde kanske sagt
att trädgårdsmästaren för att få fram
dem tidigt haft dem i sin gödselhög.

FURSTINNAN

Men skämtar ni? Nu får ni hjälpa till.
Jag ber er, smaka en.

ANTONIO

Tyvärr, ers nåd
den smakar faktiskt inte särskilt bra.

FURSTINNAN

Min bäste herre, vill ni verkligen
beröva oss något som är så gott?
Som är så nyttigt vad jag har förstått.

BOSOLA

Hon slukar ju varenda aprikos!
Om vinden bara ville blåsa upp
i klänning och i hennes underkjol
så att med egna ögon jag fick se
om hon vill dölja att hon är gravid.

FURSTINNAN

Tack Bosola för denna läckra frukt!
Tyvärr gör den mig illamående.

(Furstinnan kräks.)

ANTONIO

Vad falls? Ers nåd!

FURSTINNAN

Jag tror att kanske den
var alltför nyplockad och omogen.
Min mage protesterar, jag har ont,
den sväller ...

BOSOLA

Svullen är ni från förut!

FURSTINNAN

Jag kallsvettas!

BOSOLA

Låt mig beklaga er!

FURSTINNAN

Tänd i mitt rum! Hjälp mig Antonio,
Jag tror jag dör!

ANTONIO

Tänd i furstinnans rum!

(Furstinnan och Cariola ut)

O, Delio, vi är förlorade!
Jag tror att hon skall föda när som helst
Vi hinner inte skicka henne bort.

DELIO

Furstinnan förberedde faktiskt själv
sin uppvaktning så att en barnmorska
diskret och snabbt kan finnas här på plats.
Så har väl ändå skett?

ANTONIO

Jovisst. Jovisst.

DELIO

Så utnyttja vad som har faktiskt hänt
sprid ut att hon har fått förgiftad frukt
av Bosola. Det kan förklara att
hon hålles isolerad i sin svit.

ANTONIO

Du glömmet att i så fall läkarna
kommer att invadera hennes rum.

DELIO

Då får du väl förklara att hon har
beslutat sätta oss i karantän.
Så läkarna får inte komma in.

ANTONIO

Jag står som fallen ifrån skyarna!

(Han går.)

AKT 2**SCEN 2**

BOSOLA

Alltså inget som helst tvivel om att hon är irriterad.

OMBRA

Och att hon är otroligt glupsk på aprikoser.

BOSOLA

Det är väl tecken tillräckligt - hon verkar vänta barn.

(In kommer Antonio, Delio.)

ANTONIO

Lås slottets alla portar!

OMBRA

Vad står på?

BOSOLA

Var aprikoserna förgiftade?

Jag svär, jag visste ingenting om det!

ANTONIO

Juveler värda fyra tusen minst

är borta från furstinnans sovgemak.

Det är Furstinnans fasta önskemål

att alla medlemmar i hennes hov

skall låsas in i sina egna rum

till nattens slut och morgondagen gryr.

OMBRA

Som hon befäller!

ANTONIO

Och på samma gång
bönfaller hon er ej ta illa upp.
Den som är oskyldig har ingenting
att frukta.

(Alla utom Antonio och Delio försvinner.)

DELIO

Hur går det med furstinnan?

ANTONIO

Hon har ont.
Hon ligger nu i smärta, kramp och skräck.

DELIO

Du måste ge henne ditt stöd, din tröst.

ANTONIO

Jag struntar i att tänka på de hot,
på farorna som hänger över mig.
Min vän, rid redan nu i natt till Rom.
Mitt liv beror nu helt av vad du kan
få höra där, vad du kan snappa upp.

DELIO

Och du kan ha förtroende för mig.

ANTONIO

Jag kanske bara inbillar mig själv
men jag ser hot och faror överallt.

DELIO

Det är blott bilden av ditt inres skräck
 och inget annat. Du kan tro på mig.
 Vi är så alltför ofta ängsliga
 Fastän vi saknar verkligt hållbart skäl.
 Vi spottar när vi ser en kolsvart katt,
 vi skräms om spegeln går i kras
 och ängslas jämt av alla sorters skrock.
 Jag ger mig av. Min käre vän, farväl!
 Jag önskar dig all glädje du kan få
 som min kamrat och en som snart blir far!
 Och minns att bland allt gott som man kan få
 är vänskap vapnet man kan lita på.

(Vänskapsed med Amalfifanan. Går.)

(Cariola från balkongen.)

CARIOLA

Herrn, hör, er hustru hälsar er att ni
 är lycklig fader till en liten son.

ANTONIO

Tack gode gud! Tag hand om henne väl!
 Jag måste ställa pojkens horoskop.
 Jag går och får det gjort omedelbart.

(Han går.)

AKT 2**SCEN 3**

(Bosola gör entré tillsammans med Ombra med en stormlykta i handen.)

BOSOLA

Visst hörde jag väl just ett kvinnoskrik?
Och ljudet lät som om det kom ifrån
furstinnans rum. Det pågår nånting här.
Varför har alla nu i natt låsts in?
Det måste jag få mera klarhet i.
Men hör igen!

OMBRA

Det kanske bara var
en ensam ugglas övergivna rop.

(Antonio kommer)

BOSOLA

Vad falls? Antonio?

ANTONIO

Hallå! Vem där?

BOSOLA

Antonio? Stå stilla, ta det lugnt!
För det finns inget skäl att bli förskräckt.
Jag är ju Bosola, vän och kamrat.

(Ombra lyser med lampan i mörkret.)

ANTONIO

Nej, Bosola, du är den mullvad som vill undergräva mig! - Men hörde ni ett oljud nyss?

BOSOLA

Men vet ni varifrån?

ANTONIO

Det lät som bortifrån furstinnans rum.

BOSOLA

Jag hörde ingenting. Vad hörde ni?

ANTONIO

Jo, något var det om jag inte drömt.

BOSOLA

Vi går och tittar efter vad det var.

ANTONIO;

Nej det var kanske bara vind som ven.

BOSOLA

Antagligen. Jag tycker det är kallt
Jag fryser, jag, men ändå svettas ni.

ANTONIO

Jag har studerat himlakropparna
mätt vinklar, deras höjd och position.
Jag hoppades få veta någonting
om det som stulits från furstinnans rum.

BOSOLA

Jaha. Minsann. Och gav det något svar?
Avslöjades det nånting obekant?

ANTONIO

Och varför frågar ni? Vad rör det er?
Man borde kanske hellre fråga er
vad ni gör utomhus när alla fått
en klar befallning om att vara kvar
i sina rum.

BOSOLA

Det skall jag säga er!
När alla sover djupt är djävulen
på annat håll. Jag har begett mig ut
för att i lugn och ro få be till Gud.
Om något sådant skulle störa er
så är ni just ett snyggt och fromt befäl!

ANTONIO

- Det här är en, som vill förgöra mig! -
Ni bjöd furstinnan aprikoserna!
Man undrar om de var förgiftade.

BOSOLA

Förgiftade? Åt helvete med er!
Vad påstår ni?

ANTONIO

Förnekar ni? Så gör
ju också samvetslöse brottslingen.
Det stals juveler och min tanke är
att ingen är så misstänkt här som ni.

BOSOLA

Ni är en genomfalsk förvaltare!

ANTONIO

Håll käft din fräcke underhuggare,
försök du bara och jag faller dig.

BOSOLA

Se upp, i så fall faller jag på er
och oförmodat har jag krossat er.

ANTONIO

Och ni är inte lite oförskämd!

BOSOLA

Men kom då an och visa vad ni kan!

ANTONIO

Förlåt, jag har fått näsblod oväntat.
Sånt oroar en vidskeplig person
men inte mig fastän mitt monogram
på näsduken har dränkts i blod.
Jag ser på sådant bara som ren slump.
- Jag blöder också, liksom hon har gjort! -
Och ni min herre sätter ingen fot
på andra sidan denna stängda dörr.
För det är inte lämpligt och korrekt
för er att vistas här vid detta hov
förrän ni fullt ut fått förklara er.

En skamlig gärning, sällan värre än
allt det som sedan görs att dölja den.

(Han går)

BOSOLA

Lite hjälp, om jag får be, med lite ljus! Antonio tappade ett papper någonstans här. (Ombra kommer med lyktan.) Här ligger det. Vad har vi här för något? Ett horoskop, ställt för ett nyfött barn? (Läser) Furstinnan nedkom med en son med ascendenten i..., Anno Domini 1504 (Med OMBRA:) - det är i år - decimo nono Decembris, (Med OMBRA:) - det är i ikväll - ställt efter den meridian som är Amalfis - (Med OMBRA:) Det är här! Vår furstinna själv.

OMBRA

Åh vilken upptäckt!

BOSOLA

Så nu är allt klart. Denne o så korrekte person är i själva verket furstinnans hallick och fixare.

BOSOLA och OMBRA

Här har vi fakta och information!
Nu vet vi varför alla låstes in.
Och därför måste jag, naturligtvis,
bli gripen, arresterad och beskylld
för att ha gett furstinnan giftig frukt.
Det kommer jag att bara skratta åt.

OMBRA

Nu återstår det dock att lista ut
vem fadern är.

BOSOLA

Men vi får tids nog se
om inte han skall avslöja sig själv.
Castruccio rider snart iväg till Rom.
Han får ta med sig en rapport från mig
till båda bröderna och den skall nog
förmå att väcka deras raseri.
Det här har avlöpt verkligt elegant!

OMBRA

Begäret döljer sig på många sätt
är ofta slugt men saknar alltid vett.

(Vridscen.)

AKT 2**SCEN 4**

(Kardinalen och Julia. Castruccio rider förbi på väg till Rom.)

KARDINALEN

Sitt ner! Så bra att ni är här! Och vad för ursäkt har ni hittat på för att få resa utan maken hit till Rom?

JULIA

Jag sa som sant är att jag reste hit för möte med en from och helig man som kommit hit för andakt och för bön.

KARDINALEN

En listig lögnerska! I relation till honom, menar jag.

JULIA

Så påstridig som ni har varit emot mig och mot mitt bättre vetande så hoppas jag att ni är trogen mig och era ord!

KARDINALEN

Låt bli att alltid utsätta er själv för denna trista själsliga tortyr. Den visar bara att ni känner skuld.

JULIA

Vad menar ni med det, ers helighet?

KARDINALEN

Ni oroar er för min trofasthet
för att ni ju har tillåtit er själv
en sådan lösaktig lättfärdighet.

JULIA

Tror ni jag varit otrogen mot er?

KARDINALEN

Jag ber er lugn! Jag talar generellt
om kvinnorna i största allmänhet.
Den som vill tillverka ett teleskop
bör hålla glaset formbart, mjukt och hett
tills linserna till slut kan sättas fast.

JULIA

Och vidare, ers helighet?

KARDINALEN

Vi fick

nog be att Galileo lånar oss
sin kikare så vi kan iaktta
den fjärran månens onåbara värld.
Där uppe kanske man kan finna sig
något så synnerligen sällsynt som
en trogen kvinna.

JULIA

Det låter charmant!

KARDINALEN

Nu gråter ni. Är tårar ert försvar?
Min fru, de tårar som ni fäller här
är inte annorlunda än den gråt

som ni presterar vid er makes bröst
och när ni högljutt svär honom er tro.
Hör på, jag älskar med ett visst förnuft.
Den som har lovat någon ingenting
är inte nån man enkelt kan bedra.

JULIA

Jag reser till min make. Jag vill hem!

KARDINALEN

Var tacksam att jag räddat er, min fru
ur ett så tomt och dystert äktenskap.
Ni var en burfågel och jag blev den
som kunde släppa ut den, ni är fri.
Ni hölls som man har boskap i ett bås
så ni har alla skäl att säga tack.
Från honom fick du en och annan kyss
och kanske mat på bordet, det var allt.
Hur festligt var i själva verket det?
Som han som fått en luta i present
men inte vet hur man skall stämma den.
Så ni bör vara tacksam emot mig.

JULIA

Ni som orerade om hjärteblod!
Att kärlek gjort er matt och sjuk
och hur ni var i stort behov av vård.

(Det knackar.)

KARDINALEN

Vem där? Var inte ängslig, min passion
för er den brinner klart som åskans blixtn.

(En betjänt kommer in.)

BETJÄNTEN

Madame, en herre, kommen hit direkt
ifrån Amalfi önskar träffa er.

KARDINALEN

Låt honom komma. Jag, för min del, går.

BETJÄNTEN

Han låter hälsa att er make, herr
Castruccio är kommen hit till Rom
Han måste just nu vila ut i kväll
efter sin mycket ansträngande färd.

(Betjänten går. Delio kommer in.)

JULIA

Herr Delio? En gammal kavaljer!

DELIO

Jag dristar mig besöka er.

JULIA

Ni är
välkommen nu och när som helst.

DELIO

Och ni
kan residera här?

JULIA

Javisst. Det vet
väl också ni. Prelaterna i Rom
ger inte annat husrum åt en dam.

DELIO

Jag har dessvärre inga hälsningar
till er ifrån er make eftersom
jag känner inte honom.

JULIA

Jag har hört
att han precis har kommit hit, till Rom.

DELIO

Aldrig jag såg en ryttare och häst
så trötta; hade ryggen orkat med
så hade han väl burit hästen själv
så smärtade hans ända.

JULIA

Ja, ni ser
i detta ämne för en lustighet.
Vad detta ändå väcker upp hos mig
är mitt medlidande.

DELIO

Min bästa fru.
Jag anar inte om ni nuförtiden alls
är i behov av pengar men ändå
så har jag här ett ansenligt belopp.

JULIA

Ifrån min make?

DELIO

Nej, privat, från mig.

JULIA

Jag måste först få veta villkoren
att göra mig förtjänt av denna lön.

DELIO

Men se på det. Det är ju äkta guld.
Har inte det en verkligt vacker färg?

JULIA

Det finns rätt mycket vackert här i Rom.
Jag har en mycket vacker fågel i en bur.

DELIO

Men lyssna noga då till guldets klang!

JULIA

Fast mycket bättre låter lutans sträng.
Och inte doftar guld som fin kanel
och det fungerar knappt som medicin
fast det lär finnas dom som dricker det
och tror att det kan bota vad som helst.
För jag kan säga er vad guldet är
orsaken till all girighet ...

DELIO

Er man
är anländ hit och han har överbragt
ett brev till fursten av Kalabrien.
Vad jag har hört blev fursten rasande.

JULIA

Ni vet, min herre, och ni kan förstå.
Så säg mig kort och klart ert ärende
och utan omsvep vad ni vill med mig.

DELIO

Javisst. Jag önskar att ni nu skall bli,
så snart ni inte vistas med er man,
min älskarinna.

JULIA

Ja, min herre, jag
skall genast ställa frågan till min man.
Och återkommer därefter med svar.

DELIO

Så bra. Men är det ren naivitet
eller sofistikerad ironi
som formulerar sig på sådant sätt?
Det sägs att fursten blivit ursinnig
av underrättelser som kom i dag.
Jag fruktar att Antonio förråtts.
Nu är hans ställning farlig och akut.
Hans lycka hotar att bli tragedi.

Den lever längst som minnes dessa ord
Man tänker innan gärningen är gjord.

(De går.)

AKT 2
SCEN 5

(Kardinalen och Ferdinand kommer in med ett brev.)

FERDINAND

Jag har i natt grävt upp en läkeört
Den röda giftiga mandragolan
som skulle hjälpa mig till sömn.

KARDINALEN

Jaha.

FERDINAND

Men jag var lika rasande ändå.

KARDINALEN

Och vad är skälet till ditt raseri?

FERDINAND

Vår syster är förtappad, läs det här!
Hon har försålt sin dygd och sin moral.
En sketen sköka har hon blivit nu.

KARDINALEN

Men tala tystare så är du snäll!

FERDINAND

Och varför tystare? När vilken skurk
som helst är mer än måttligt högröstad.
Folk skrävlrar om den makt och rikedom
som finns i någon fin och adlig släkt
och låtsas själv att vara del av den.

Men över henne vanheder och skam!
Och över kopplaren som har hjälpt till!
Det här har hon planerat lika slugt
som generalen gör i slag och krig.

KARDINALEN

Är detta möjligt? Kan det vara sant?

FERDINAND

Och laga åt mig något lugnande!
Rabarber för att stilla detta raseri!

(Pekar på brevet.)

Där skildras det fördömda svekets dag

(Pekar på sitt huvud.)

Här kommer minnet av den aldrig dö
förrän jag sliter hennes hjärta ut
och kramar blodet ur det som en svamp!

KARDINALEN

Nu går du häftigt på som en orkan.

FERDINAND

Jag önskar verkligen jag vore en!
Då skulle jag rasera hennes slott,
och fälla all den fina skog hon har
föröda hennes åkerjord och fält
och skövla hela territoriet.
Och det är inte mer än vad hon gjort
mot oss och mot sitt eget goda namn.

KARDINALEN

Och mot vårt blod! Vårt rena spanska blod
av Aragon och av Kastilien!
Skall det få smutsas ner och blandas ut?

FERDINAND

Här krävs ett ingrepp som är radikalt.
Att vilja lindra botar ingenting.
Här krävs i stället stål och här krävs eld.
För smärtsam åderlåtning är den hjälp
vi använder mot infekterat blod
besudlat blod som hennes. Och förlåt.
Ur mina ögon kommer visst en tår.
Den får min sidennäsduk ta sig an
och tillägnas en objuden bastard!
Ett barn som aldrig borde fått bli till.

KARDINALEN

Vad gör vi nu?

FERDINAND

Bandage för moderns sår
som hon tyvärr har fått av mig när jag
har huggit hennes kropp till små fragment.

KARDINALEN

Vilket förbannat fä hon gjort sig till!
Naturen gjorde kvinnohjärtat falskt.

FERDINAND

Dåraktig är den man som anförtror
sin ära och sitt rykte en person
så svekfullt svag som kvinnan är.

KARDINALEN

Så köper sig en ovärdig person
en ställning och en högre position
men saknar likväl någon kunskap om
hur han skall uppträda och föra sig.

FERDINAND

Jag tycker jag kan höra hennes skratt
Hon skrattar en hyenas skratt åt oss!
Gör något nu direkt. Min fantasi
tvingar mig annars vara vittne till
min egen syster i sin stora skam
av kroppslig, köttslig, ja, av könslig synd.

KARDINALEN

Vem är den brottslige?

FERDINAND

Förmodligen
en stalledräng, en ung och muskulös
eller en svettig smed med hammare,
en vanlig knekt med slipad hillebard,
eller en stilig ungdomlig betjänt
som passar upp i hennes sovgemak.

KARDINALEN

Nu går du lite långt!

FERDINAND

Ligg i! Stå på!
Ers höghet, mjölken ifrån era bröst
kan inte släcka ut min vredes eld
du hora, den kan bara slockna av
ditt blod!

KARDINALEN

Hur kraftlöst är ditt raseri!
Är du förhäxad? Detta tomma larm
låter som döva dårar i debatt.
De ropar högt och gällt och tror
att också alla andra inget hör.

FERDINAND

Men lider inte du av samma sak
som jag?

KARDINALEN

Naturligtvis är också jag
förbittrad över detta som hon gjort.
Men jag förlorar inte mitt förnuft
för det. För inget vanställer en man
så illa som otyglat raseri.
Du borde skämmas! Det är olönsamt
och det är ofta kontraproduktivt.
Så lugna dig.

FERDINAND

Skall jag försöka bli
något jag inte är? Jag tror att Gud
vill genom henne kanske straffa oss
för någon synd vi bär i vår familj.
Om jag tog livet av mig eller dig
så kanske det blev bra?

KARDINALEN

Är du förryckt?

FERDINAND

Nej jag skall bränna deras kvarlevor
och täta skorstenen så ingen rök
kan stiga upp mot höga himmelen.
Jag kunde bädda deras säng med krut
och svavel och därefter tända på.
Och barnet borde kokas till buljong
som sedan skall serveras genast till
den liderlige man som är hans far.

KARDINALEN

Jag lämnar dig.

FERDINAND

Nej. Jag är färdig nu.
Om så i själva helvetet jag brann
så hade dessa satans nyheter
fryst både kroppen och min själ till is.
Iväg! Iväg! Jag tänker gå till sängs.
Jag tänker låta drömmen avslöja
den usle kriminelle som förfört
min syster och förbannad vare han!

Sen gräver jag min egen systers grav
på botten av den svarta glömskans hav.

AKT 3
SCEN 1

(Karneval. Antonio och Delio och sonen kommer in.)

ANTONIO

Min gode vän, du käre Delio!
Så länge du har varit härifrån
och inte setts vid hennes höghets hov!
Kom du i följe med furst Ferdinand?

DELIO

Det gjorde jag, min herre, käre vän.
Hur står det till med hennes majestät?

ANTONIO

Tack gode gud, hon mår hur bra som helst.
Hon producerar mycket framgångsrikt
en alltmer omfångsrik familjekrets.
Sen sist vi sågs har vi fått tvillingar.

DELIO

Det känns som vore det helt nyss vi sågs.
Ditt ansikte är kanske mer markant
men annars är det som jag blinkat till
och varit bara borta härifrån
sådär en halvtimme som allra mest.
Men detta måste väl till slut nått fram
till kardinalens öra?

ANTONIO

Jo, tyvärr,
så är jag rädd att det har blivit så.
Hans höghet Ferdinand har kommit hit
och han betar sig olycksbådande
och ganska hotfullt.

DELIO

Och på vilket sätt?

ANTONIO

Han tiger, sitter tyst som om han sov.
Det känns som lugnet före det blir storm
så tyst som i ett öde hemsökt hus
tills fan själv slipper lös.

DELIO

Vad säger folk?

ANTONIO

Gemene man är säker på att hon
har blivit hovets hemliga madrass.

DELIO

Och bildat folk, hur lyder deras dom?

ANTONIO

De menar nog att jag berikat mig
på något uttänkt och bedrägligt sätt.
Furstinnan ville säkert stoppa det
men antagligen vet hon inte hur.
För härskare kan tycka illa om
en underställd, som tycks berika sig.
Men ingen ingriper av rädsla för

att skapa oro ibland vanligt folk.
Så tänker dom och anar ingenting
om att det kunde finnas äktenskap
och sann och äkta kärlek mellan oss.

(In kommer Ferdinand, Furstinnan, Bosola med Ombra.)

DELIO

Furst Ferdinand

FERDINAND

Och gode herr Antonio,
så respektabel, hur mår ni i dag?

FURSTINNAN

Min bästa herre, jag vill gärna ha
en enskild diskussion med bara er
om hur förfara med en skandalös
pamflett som sprids och svärtar ner
mitt goda namn och rykte, min moral.

FERDINAND

Jag gör mig alltid döv för allt förtal.
Förgiftar gör det själva hovets luft
som få av furstar mäktar vädra ut.
Och vore detta skvaller ändå sant
så tag då till ditt bröst och hjärta att
min fasta broderskärlek och respekt
ursäktade, förklarade, ja, jag
förnekade ditt felsteg och förlät!
Gack oskuldsfull till sängs och vila tryggt!

FURSTINNAN

Åh, vilken verkligen välsignad tröst!
Så fick jag rensat luften, äntligen!

(Alla går utom Ferdinand, Bosola och Ombra.)

FERDINAND

Ja hennes skuld är lika uppenbar
som om hon tvingats gå på glödhatt kol.
Och nu, Bosola, vet vi något nytt?

BOSOLA

Det ryktas att hon hunnit få, ers nåd,
tre barn i hemlighet,

OMBRA

... men med vem då?
För min del kan jag lika gärna tro
att någon snärjt furstinnan med magi.

FERDINAND

Magi? Förlåt, hur skulle sånt gått till?
Tillåter kyrkan oss att kunna tro
att trollformler och droger kan ha kraft
att påverka en mänsklig vareelse
till kärlek bortom vilja och förnuft?

OMBRA

Naturligtvis.

FERDINAND

Vidskepelser och skrock!
Från kärringar som gärna lurar oss.

Vår vilja, tror du verkligen att den kan dirigeras av besvärjelser eller av någon sällsynt hemlig ört? Nej, nej, förbannelsen, den finner vi i hennes falska, fräcka kvinnokropp i hennes kött, i hennes kön och blod. I kväll skall hon bekänna allt för mig. Du sa mig att du lyckats skaffa fram en extra nyckel till hennes gemak.

BOSOLA

Det har jag. (Ger honom nyckeln)

FERDINAND

Tack. Och det var allt.

BOSOLA

Vad vill ni göra?

FERDINAND

Kan du gissa det?

BOSOLA

Dessvärre inte.

FERDINAND

Fråga inte då.

För att begripa någonting om mig och vad jag känner eller vad jag gör så skall man nog ha lodat havens djup och kartlagt kontinenter.

BOSOLA

Inte alls.

FERDINAND

Förlåt. Har kanske ni en kommentar?

BOSOLA

Bara den att ni ägnar alltför många ord åt er själv och att ni ofantligt överdriver er egen betydelse.

FERDINAND

Jag måste faktiskt be att tacka er.
Jag trodde alla anställda hos mig
var smickrare som bara håller med.
Det gäller uppenbarligen inte dig.

OMBRA

Den är en riktig vän som först som sist
kan tvinga mannen se sin egen brist.

(De går.)

AKT 3
SCEN 2

(Furstinnan, Antonio och Cariola)

FURSTINNAN

Tag hit en spegel och mitt smyckeskrin.
I natt, min herre, måste jag tyvärr
förvägra er min säng som ert logi.

ANTONIO

Låt mig försöka övertala er!

FURSTINNAN

Så bra! Jag hoppas det blir sed och bruk
att män får stå med mössan i sin hand
och tigga sängplats av sin egen fru.

ANTONIO

Jag måste faktiskt övernatta här.

FURSTINNAN

Jag måste? Jaså. Låter inte det
lite som påbud från en sträng despot?

ANTONIO

Som bara styr och härskar nattetid!

FURSTINNAN

Och vad befäller ni?

ANTONIO

Att ni och jag
skall sova samman i er säng i natt.

FURSTINNAN

Och vilken glädje kan man vänta sig
av detta upprepade sovande?

CARIOLA

Ers nåd, jag har ibland fått dela säng
med henne och jag måste varna er
hon kommer nog att störa er ...

ANTONIO

Se där!

Ni är objekt för andras klagomål!

CARIOLA

Hon ligger inte stilla en minut!

ANTONIO

Det kan bli något att se fram emot!

CARIOLA

Herrn, kan jag fråga någonting?

ANTONIO

Jovisst.

CARIOLA

När ni har sovit här hos hennes nåd,
hur kan det komma sig att ni går upp
och ut så tidigt?

ANTONIO

Kroppsarbetare
har strikta arbetstider som ni vet.
Man svettas, får ta i och vara glad
när arbetet till slut är klart för dan.

FURSTINNAN

Jag tycker det kan räcka nu. Håll mun!

(kysser honom)

ANTONIO

Det där var bara en! Men alla vet
att duvorna vid Veni vagn är två.
Så överlämna genast en kyss till!

(Plötsligt ljud. De blir rädda.)

När, Cariola, skall det bli din tur
att gifta dig?

CARIOLA

Nej, inte någonsin!

ANTONIO

Att vara ogift? Men fy fan för det!
För vi kan läsa hos Ovidius
om vad som hände dessa kvinnor som
försökte fly från män och äktenskap.

CARIOLA

Säg mig i stället om ni kanske kan
Jag har tre friare som lovar mig
ett liv i klokhet, skönhet eller rikedom.
Så vilken av dem väljer jag till man?

ANTONIO

En knepig fråga, den som Paris fick
en gång för länge sen och valde fel
och det fick fasansfulla resultat.
Men vem kan hålla vett och huvud kallt
om man har tre gudinnor framför sig,
förföriskt nakna utan några plagg.

FURSTINNAN

Vi har det bra. Vi har det bättre än
vi nånsin haft. Nu vill jag kamma mig.

ANTONIO

Vi smyger, Cariola, varsamt ut.
Hon märker inget när hon sitter där
och bara låter munnen gå. Ibland
går det att lura henne ganska lätt.
Jag tycker om när hon blir riktigt arg!
Försiktigt, Cariola, tassa tyst!

(De går)

FURSTINNAN

Håller mitt hår på att förändra färg?
Om jag blir gråhårig skall jag se till
Att hela hovet pudrar sig med mjöl
så deras hår blir lika vitt som mitt.

(Ferdinand kommer in, osedd.)

Så klart att du älskar mig. Jag öppnade ju portarna till mitt hjärta för dig långt innan du själv vågade kräva nycklarna dit. Och en dag skall också mina bröder godkänna dig. Fast jag menar att när nu han anlät hit till hovet, så borde du nog hålla dig till din egen säng. Men jag vet att du då genast säger att den kärlek, som blandas med fruktan, den är den härligaste. Men jag skall säga dig att här blir det inga fler barn gjorda tills mina bröder går med på att bli dina kamrater och förtrogna. Eller vad säger du? Har du helt tappat målföret?

(Ferdinand visar sig och ger henne en dolk.)

För en så dyster gåva tackar jag.
Ni vet att skall jag leva eller dö
är jag furstinna nog att vara den
som själv beslutar om mitt eget liv.

FERDINAND

Var är din dyra ärbarhet? Den skymms
av något vedervärdigt!

FURSTINNAN

Men, jag ber ...

FERDINAND

Är allt ni gjort en ytlig lögn, ett sken
Och inget verkligt?

FURSTINNAN

Men min herre!

FERDINAND

Tyst!

FURSTINNAN

Javisst. Min själ och mina öron hör.

FERDINAND

Förbannat detta bräckliga förnuft
som vi begåvats med, vi förutser
så mycket men kan göra ingenting.
Följ skamlöst ni ert brottsliga begär!
I skammen finnes ingen annan tröst
än den att ha passerat varje gräns
av ärbardhet och av anständighet.

FURSTINNAN

Jag ber, min herre. Jag är faktiskt gift.

FERDINAND

Än sen?

FURSTINNAN

Och lyckligt gift. Jag vet att ni
har velat hindra mig från detta steg.
Dessvärre kommer ni nu hit för sent,
för sångfågeln har redan flugit ut
och buren står med öppen dörr och tom.
Vill ni nu träffa min gemål?

FERDINAND

Jovisst.

Jag träffar honom gärna med en pil
eller ett hugg med yxa eller svärd.

FURSTINNAN

Och är det därför som ni kommit hit?

FERDINAND

När vargar ylar hör väl du musik.
Du kraxar som en kråka så håll tyst!
Och du, vem du nu är, du hör mig nog,
som vågat oskära min systems säng,
dig säger jag att för din egen skull
låt aldrig mig få veta vem du är.
Jag reste hit för att avslöja dig
men borde genast ha förstått att det
kan leda till okontrollerat våld
och sända också mig till helvetet.
Jag ger miljoner för att slippa se
dig eller informeras om ditt namn.
Gör vad du kan, lev ut dina begär
lev vidare ditt lilla ynka liv
på villkor att du aktar dig för mig.
Och, avskyvärda kvinna, om ni vill
att den där horbocken ni skaffat er
skall leva lite till så börja gräv
en källarhåla till en eremit.
Låt honom aldrig känna dagens ljus
förrän han bärs ut till sin grav.
Och låt hans sällskap vara hundarna
för de kan inte uttala hans namn.
Och om ni älskar honom, tag en kniv,
skär av er egen tunga så att inte den
förråder honom.

FURSTINNAN

Varför är det så
att inte jag har rätt att gifta mig?
Det jag har gjort har jag gjort själv
och inte brutit lag och tradition.

FERDINAND

Förtappad är du vorden och förgjord!
Din döde makes svepning lindar du
hårt knutet runt mitt hjärta och mitt bröst.

FURSTINNAN

Mitt hjärta blöder över era ord.

FERDINAND

Ditt hjärta? Ditt? Vad kan man kalla det
annat än att det är till brädden fyllt
med lågor, eld och med förödelse.

FURSTINNAN

I detta är ni faktiskt alltför sträng.
Och var ni inte furste och min bror
Så kunde man ha tyckt för obstinat.
Min ärbarhet är trygg och utan fläck.

FERDINAND

Har du över huvud taget en föreställning om vad ärbarhet
innebär? Jag kan faktiskt upplysa dig, fast det tycks
vara en utbildning som kommer alldeles för sent.
Ni tog farväl av all er ärbarhet -
nu är den borta, gjort är gjort. Vi två
skall aldrig återses.

FURSTINNAN

Och varför skall
bland jordens alla kvinnor bara jag
bli instängd i ett skrin som en relik?
Jag är ju faktiskt ännu ganska ung
och lite skönhet har jag ändå kvar.

FERDINAND

Visst! Unga häxor finns det här och där
som kunde sagt som ni. Jag går min väg
och jag skall aldrig nånsin se er mer.

(Han går.)

(Antonio, med en pistol i handen och Cariola kommer in.)

FURSTINNAN

Och såg ni denna fruktansvärda scen?

ANTONIO

Vi är förrådda! Hur tog han sig in?
Jag kanske borde vända mig till dig
för att få svar på vem som svikit oss.

(Han riktar pistolen mot Cariola.)

CARIOLA

Min herre, var så god och skjut! Och sen
läs i mitt blod att jag är utan skuld.

FURSTINNAN

Han tog sig in från övervåningen.

ANTONIO

Låt detta monster komma hit igen.
Jag skall stå redo, jag är fullt beredd
att svara för min kärlek här och nu.

(Hon visar honom dolken.)

Och vad är detta?

FURSTINNAN

Käre vän, en dolk.

Han gav mig den.

ANTONIO

För att ni skulle dö
för egen hand?

FURSTINNAN

Det verkar vara så.

ANTONIO

En dolk har fäste lika väl som udd.
Så vänd den mot den man som hotar oss!
En slipad egg i detta bittra agg!

(Det knackar)

Vad nu?

CARIOLA

Vem där?

ANTONIO

Skall vi få flera slag?

FURSTINNAN

Jag står som stod jag på minerad mark
beredd att den kan sprängas när som helst.

CARIOLA

(Vid dörren.)

Det är Bosola.

FURSTINNAN

Ni ska härifrån!

Och jag har räknat ut hur det skall ske.
Du måste genast härifrån och fly
och ta dig till Ancona. Hyr ett hus.
Jag skickar smycken och kontanter dit.
Vår säkerhet är hotad, den är skör
Och nu bör inte någon få panik.
Jag måste nu tyvärr beskylla er
för svek, bedrägeri och andra brott.

(Bosola och Ombra kommer in.)

BOSOLA

Hans höghet Ferdinand, ers nådes bror
har gripits av ett plötsligt raseri
har sadlat och har suttit upp till häst
och rider nu i sporrsträck bort mot Rom.

FURSTINNAN

Att ge sig av så sent? Förvånande.

BOSOLA

När han satt upp så uppgav han för mig
att ni nu var förlorad och fördömd.

FURSTINNAN

Dessvärre, det är nästan så.

BOSOLA

Hurså?

FURSTINNAN

Antonio, min egen hovmarskalk,
har använt sig av osann bokföring.
Min bror stod som min borgensman
för lån från köpmän i Neapel och
Antonio har låtit lånet löpa ut.

BOSOLA

Det låter märkligt! - Låter ganska slugt!

FURSTINNAN

Så i Neapel väntar nu process.
Man hotar att dra in min brors kredit.

ANTONIO

Ers nåd, jag ber er, tillåt mig ett svar.

FURSTINNAN

Men jag vill inte utstå hans person -
Och vill ni fortsatt hoppas på min gunst -
låt honom utan dröjsmål visas bort
att söka klara sig nån annanstans.

ANTONIO

Jag böjer mig och är totalt beredd
att lämna så min ställning och min tjänst.
Jag skyller ingen för att detta sker
och minst av allt ers höghet och ers nåd.

(Antonio får en örfil.)

FURSTINNAN

Men vi tar i beslag er egendom
och kräver varje tillgång, fast som lös
som pant för det ni lyckats slösa bort.

ANTONIO

Jag medger att det framstår passande
att ni tar över allt som varit mitt.
Mitt liv, mitt kunnande och min person
har hela tiden tillhört bara er.

FURSTINNAN

Min herre, ni har lov att gå!

(Antonio går.)

FURSTINNAN

Låt mig nu höra ärligt ifrån er
vad ni nu tycker om Antonio.

OMBRA

Nu kan han sitta där och putsa på sina guldgaloner och
tro sig bättre än alla andra!

FURSTINNAN

Ja, och vad säger ni?

BOSOLA

De som angav honom är en samling sluskar som svassade för
honom när han hade makt och framgång.
Och dessa löss, nu väljer dom att överge honom.

OMBRA

Jag har aldrig sett på maken. Här går folk omkring som en skock lismande fän. Men stackars herr Antonio!

FURSTINNAN

Förlåt, men knappast "stackars" så som han berikat och lagt på sig i min tjänst.

BOSOLA

Jag vet att han var alldeles för ärlig! Han var en riddare som aldrig framhävde sitt eget värde. I samtal föredrog han självkritik i högre grad än självberöm.

OMBRA

I honom fanns en ständig strävan mot fullkomlighet. Men dämpad som en viskning i ett kyrkorum, så lågmäld var den och diskret.

FURSTINNAN

Men han är inte av en högre börd.

BOSOLA

När blev ers nåd heraldiker? En sådan som hellre mäter mänskors anor än vill väga deras duglighet? Ni kommer snart att sakna honom här!

OMBRA

Farväl, du hederlige man, Antonio!
För visst har världens onda elakhet försökt få dig med osanning på fall, men hedern har du ännu i behåll!

FURSTINNAN

Jag hör på dessa ord som på musik!

BOSOLA

Förlåt?

FURSTINNAN

Den ni berömmar så, han är min man,
min egen äkta make, min gemål.

BOSOLA

Nu drömmer jag! Kan denna usla tid
ha vidsyn nog att uppskatta en man
efter förtjänster, kunskap och moral
och inte efter flärd och ytligt prål
som adlig börd och arv och rikedom?
Är detta möjligt i en tid som vår?

FURSTINNAN

Med honom har jag redan fått tre barn.

BOSOLA

Välsignad vare ni, ers nåd! För ni
har gjort er bröllopsbädd ett altare
till ära för försoning och för fred.
Och mången obemedlad vanlig man
skall säkert be för er och glädja sig
för detta modiga som ni har gjort.
Man kan till slut nå framgång i vår värld
efter förtjänst och inte efter börd.
Ja, nu kan unga flickor häromkring
som saknar hemgift ändå känna hopp
om att få gifta sig med burgna män.
För ert exempel öppnar upp en dörr!
Behöver ni soldater, en armé
så konverterar säkert turkarna
liksom araberna till kristendom

och kämpar sen för er och bara för
det ni har vågat och det ni har gjort.
Och när ni dör, då skall er grav
bli vördad mer än någon helig plats.
Och sist men inte minst poeterna,
ringaktade, skall sjunga er sitt tack
och ära mannen som er hand lyft upp.
Antonio, hans namn och rykte skall
besjungas så som sånger sjungas kan.
Allt kunde köpas, bara inte han.

FURSTINNAN

Jag finner tröst och stöd i dessa ord
Jag måste finna oss en tillflyktsort.

BOSOLA

Min härskarinnas hemlighet är gömd
i djupet av mitt hjärtas innersta.

FURSTINNAN

Tag hand om mina smycken och mitt guld.
Följ efter honom, han har redan rest
Han rider till Ancona.

BOSOLA

Vad gör ni?

FURSTINNAN

Jag följer efter inom några dar.

BOSOLA

Hur vore det i så fall om ers nåd
istället packar för att ge er ut
på en from vallfärd till den heliga
Madonnan av Loreto, några mil
ifrån Ancona. Det ser bättre ut
som en gudfruktig furstes pilgrimsfärd
och inte som en flykt i full panik.

FURSTINNAN

Min herre, jag skall följa era råd.

CARIOLA

Nej, jag ser mycket hellre att ers nåd
begav sig mot en välkänd hälsobrunn
i Como eller rentav utomlands.
Allvarligt sagt, jag tycker inte om
att ni skall låtsas vara religiös
och spela from på pilgrimsfärd.

FURSTINNAN

Nu är du bara dum och vidskeplig.
Nu förbereder du så vi kan bryta upp!

OMBRA

Man vet att vad som än har skett har skett
det som skall ske skall förberedas rätt.

(Furstinnan och Cariola går.)

BOSOLA

Så återstår bara för mig att rapportera allt för min uppdragsgivare. Vilket vedervärdigt liv tvingas inte spionen leva! Allt i denna värld drivs av girighet och ärelystnad. Och visst, för detta är jag övertygad om att jag kommer att belönas.

OMBRA

En verkligt ärlig konstnär kan bli glömd
men måla stilig strunt, du blir berömd.

(De går.)

AKT 3**SCEN 3**

(Kardinalen och Ferdinand vid arméns läger.)

FERDINAND

Man önskar att ni blir soldat igen?

KARDINALEN

Vår härskare Hans höghet kejsaren
av tyska riket och av Rom har hört
om framgångar jag vann som militär.
Sen vigdes jag ju till en kyrkans man.
Han ger mig nu befäl över armén.
Och här är också en förbättrad plan
för att förstärka kraftigt vårt försvar
framför Neapel emot fienden.

(Delio och Castruccio. Bosola in.)

DELIO

Vad gör den där Bosola här? Vad gäller det? Förmodligen
något bråk kardinalerna emellan. När sådana män gaddar
sig samman mot varandra blir dom som vilda rävar som det
brinner i rumpen på. Och sedan får hela landet omkring
betala priset.

CASTRUCCIO

Och säg mig, vem är denne Bosola?

DELIO

Jag kände honom i Padua, vid universitetet. Där var han mycket framgångsrik bland sådana forskare, som sökte reda ut antalet knutar som hängde på Hercules' klubba, vilken färg Achilles hade på sitt skägg eller om det egentligen var så att Hector hela tiden led av tandvärk. Själv forskade han sig blå för att med hjälp av ett skohorn förmå fastställa den exakta vinkeln på Caesars näsa. Och detta gjorde han för att vinna anseende som en verklig intellektuell.

CASTRUCCIO

Förlåt, men se nu på prins Ferdinand.
Jag tror det bor en drake i hans blick,
en blick som blossar upp av eld och våld.

DELIO

Och den där kardinalen, med sitt styre skapar han fler förtryckta och olyckliga figurer än Michelangelo skapat sköna och fria. Se hur han lyfter nosen högt som tumlarna gör inför en annalkande storm.

CASTRUCCIO

Nu skrattar furste Ferdinand.

DELIO

Som skott

från en kanonmyning som blixtrar till,
sen kommer knallen, sedan kommer rök.

CASTRUCCIO

En onaturlig tystnad omger dem
där man kan höra de förbannelser
som häxor viskar nästan ohörbart.

(Delio och Castruccio drar sig undan.)

KARDINALEN

Hon vågar använda vår religion
och tro att skyla sig och hennes synd
från dagens ljus och från vår vredes storm.

FERDINAND

Det dömer henne! Dömer slutgiltigt!
En sådan skönhet och en sådan synd
har blandats samman till ett dödligt gift.
Och jag ifrågasätter mycket starkt
om hennes avkomma ens blivit döpt.

KARDINALEN

Jag reser till Ancona och jag ska
i både kejsaren och kyrkans namn
kräva att stadens alla portar stängs.
De skall förvisas om de kommer dit.

FERDINAND

Sen har vi ju den där Antonio?
En simpel knodd som luktar damm och bläck
och aldrig lyckats klä och föra sig
som adelsman eller aristokrat
om inte det var dags för revision.
Tag hit Bosola, han får order att
ge sig iväg direkt och båda upp
ettthundrafemtio man kavalleri
och möta mig i kväll vid lägrets port.

(Ferdinand, Kardinalen går.)

AKT 3**SCEN 4***Utanför Basilikan till Den heliga madonnan av Loreto. Castruccio och Julia.*

CASTRUCCIO

Basilikan till den heliga madonnan av Loreto.

JULIA

Ja, aldrig har jag sett en katedral
så magnifik som denna helgedom!
Och just i dag skall här en kardinal
avsäga sig sitt ämbete och kall.

CASTRUCCIO

Det sker i en högtidlig ceremoni
inför hans höghet Furste Ferdinand,
hans broder och en väldig menighet.
Jag väntar mig en ståtlig ritual.

JULIA

Ja, utan tvekan. Tyst! Nu kommer dom!

CASTRUCCIO

Här genomförs en helig ceremoni
där Kardinalen skrudas till soldat.
Han lämnar kåpan, hatten och sitt kors
vid altaret, får så sitt skarpa svärd,
sin hjälm och sporrar och sin blanka sköld.
Och sedan sjunger katedralens kör
Och mången helig kyrkans dignitär.

JULIA

(Sjunger:)

Dessa vapen skall du bära
Till en egen evig ära
Låt nu lyckan alltid stråla
Låt dig ingen orätt tåla

Dina bragder vill vi prisa
Dina färger vill vi visa
Du är from men till vår häpnad
Går du nu med svärd beväpnad
Lämna radband, lämna kransar
Tag upp sköld och tag upp pansar.

O du ädlaste bland adeln
Sätt dig upp i riddarsadeln
Du kan allt men inte svika
Gör de våra segerrika!

Låt stridslarm bli din nya söndagsmessa
Sätt segerkransen på din hjässa.

CASTRUCCIO

Det låter usla grötrim om det där.
Man kunde tvivla på att dessa ord
författats av en uppburen poet.

JULIA

Din anmärkning är ovidkommande!
Vi ser en högstämnd kyrklig ceremoni!

CASTRUCCIO

Men usla grötrim är det likaväl.

JULIA

Var tyst, min vän, Furstinnan kommer nu!

CASTRUCCIO

Vid hennes sida, vem är det?

JULIA

En man!

CASTRUCCIO

Och flera barn!

JULIA

Vad är det som står på?

CASTRUCCIO

Och vem är han? Hon är väl inte gift?

JULIA

Skall detta vara hennes nye man?
Och flera barn. Vad gör dom nu? Vad sker?
Och Kardinalen ser dem, vad gör han?

CASTRUCCIO

Han knyter näven, lyfter upp sin arm!

JULIA

Han vänder bort sitt ansikte!

CASTRUCCIO

De ber!

Furstinnan vädjar till sin äldre bror.

JULIA

Men nej, de visas ut. De visas bort.

CASTRUCCIO

Nu ser jag vem han är! Antonio!

JULIA

Det här var något verkligt oväntat!

CASTRUCCIO

Vem kunde tro att en så högättad
furstinna skulle vilja välja sig
en vanlig ganska lågättad person?
Fast nog var kardinalen alltför hård.

JULIA

De blev förvisade!

CASTRUCCIO

Ur kyrkans skydd
men de blev också utestängda från
Anconas hela territorium.

JULIA

De blev förvisade!

CASTRUCCIO

Med vilken rätt
sätter Ancona sig såhär till doms
över furstinnan från en annan stat?

JULIA

De har en rätt som oavhängig stat
att döma efter egen sed och lag.

CASTRUCCIO

När påven hört om hennes omoral
han ingrep genast och tog i beslag
det furstendöme som hon hade ärvt.

JULIA

Så gjorde han i Guds och kyrkans namn.

CASTRUCCIO

Man måste fråga sig med vilken rätt?

JULIA

Jovisst.

CASTRUCCIO

Det saknas säkert laglig grund.
Men hennes båda bröder ville det.
Vad var det som de slet från hennes hand
med sådan våldsamhet?

JULIA

En vigselring
de lovade att låta smälta ner
som hämnd för hennes dolda giftermål.

CASTRUCCIO

Antonio, du ömkansvärde man!
Du trycks till botten av ditt ödes tyngd!
Men kom, min fru, vi måste vidare!
Allt hjälper till att slå och fälla när
man möter den som redan fallen är.

(De går)

AKT 3
SCEN 5

FURSTINNAN

Vi är förvisade!

ANTONIO

Och du kan se
hur dina båda bröder har släppt loss
blodhundar för att jag efter oss

FURSTINNAN

Och har vårt hela följe redan krympt
Till dessa ynka få?

ANTONIO

Dom stackarna
som arbetar för er med usel lön
är trofasta men alla som har vett
och vingar, dom har redan flugit bort.

FURSTINNAN

Då har dom valt att göra något klokt.
För det finns anledning att vara rädd
att vi kan vänta bakhåll och försåt.
Jag ber dig därför enträget att ta
vår äldste son och fly så fort du kan.
Fly till Milano så att ingen kan
med bara ett slag träffa båda oss.

ANTONIO

Jag vet att detta råd är mycket klokt.
Vi måste skiljas, älskade, farväl.
Gud give att det gick att rätta till
med himlens hjälp allt som har gått i kras!
Ge oss en skicklig urmakare som
får klockan visa riktig tid igen.

FURSTINNAN

Vi står inför ett ofrånkomligt val
att skiljas eller tvingas se er dö.
Farväl min pojke, du är avundsvärd.
Du är ännu för ung för att förstå
de hemska fasor som nu hotar dig.
Men vi som lyssnat, lärt och läst, vi vet
att sånt spel säkert avslutas i sorg.
Och när vi ses igen i himmelen
skall inget mera kunna skilja oss.

ANTONIO

Min käraste, vi måste hålla ut!
Gör tålamod till styrka och till kraft.
Låt bli att hela tiden tänka på
hur orättvist man har behandlat oss.
Ja, det som inte dödar gör en stark.

FURSTINNAN

Så jag skall som en stackars livegen
med stolthet bära bojor, lås och järn!

ANTONIO

Min älskade! Gråt inte mer för Gud
har skapat oss av intet, därför vill
vi intet bli. Och Cariola, jag

ANTONIO (FORTS.)

får ta farväl av dig och de som är
i dina mjuka händers ömma vård.
Och ses vi aldrig mer så ber jag dig
att bli en mor för dem och rädda dem
från rovdjuren som söker deras blod.

FURSTINNAN

Se mig i ögonen. Så talar den
som snart skall dö. Din kyss är lika kall
som kysste jag ett uppgrävt kranium.

ANTONIO

Tungt är mitt hjärta som ett lod av bly.
Det lodar djupet i de många hot
som vi ser alltmer omge oss. Farväl!

(Han försvinner med den äldste sonen.)

CARIOLA

Jag ser soldater, tungt beväpnade
på väg mot oss!

(Bosola och Ombra kommer in.)

FURSTINNAN

Ja, dom är välkomna.
När furstar faller snurrar ödets hjul
med ständigt större fart och hastighet.
Låt den bli snabb och snar, min undergång.
Och jag förmodar att er order är
att utan något dröjsmål gripa mig.

BOSOLA

Så är det. Ni får inte ha kontakt
och ni får inte se er make mer,
som visat hela världen sådan brist
på såväl uppfostran som ädel börd,
han visar oss sin sanna låga klass.

OMBRA

Lågsinnad man blir rädd för ingenting.

(Plötsligt skott.)

FURSTINNAN

Vad är ni för en djävulsk människa
som så försöker härma åskans då?

BOSOLA

Så farligt var det inte eller hur?
Ni måste lära er att skilja på
ett skott som siktar rakt mot er
och ett som låter men som bara skräms.

FURSTINNAN

Fördömt! Jag sprängs av detta, inifrån!
Vart för ni mig? Till vilket fängelse?

BOSOLA

Till inget fängelse.

FURSTINNAN

I så fall, vart?

BOSOLA

Hem till ert eget land och ert palats.

FURSTINNAN

Det sägs att det finns plats i Karons båt
för alla och envar men likaväl
så återvänder ingen därifrån.

OMBRA

Men era bröder önskar bara er
medkänsla och att ni får vara trygg.

FURSTINNAN

En sådan trygghet som man gärna ger
till fåglar som man föder upp till slakt.

BOSOLA

Det här är era barn?

FURSTINNAN

Ja.

BOSOLA

Talar dom?

FURSTINNAN

Nej, eftersom de fötts förbannade
så skall förbannelser bli deras språk
en svordom deras allra första ord.

OMBRA

Men fy, ers nåd! Ni måste sluta upp
att minnas denne tarvlige figur.

FURSTINNAN

Och vore jag ett ögonblick en man
så tryckte jag med all min kraft din hjälm

FURSTINNAN (FORTS.)

in i ditt ansikte.

Så säg att han ändå var fattigt född,
mäts inte mänskans värde och förtjänst
med mycket större tillförlitlighet
med hur han handlat, vad hon gjort?

BOSOLA

Förtjänst? Rätt klen och mager, tyckes mig.

(Järnridån börjar gå ner.)

FURSTINNAN

Säg om ni kan, vems värde som är störst?

En sorgsen saga verkar passa bra:

(Sjunger:)

På väg mot havet träffade en lax
en haj som hälsade med hånfull ton
"Hur vågar du dig ut till havet, stort,
där hajen härskar över våg och djup?
Du är bara en vanlig, simpel fisk
som drar dig upp i någon sumpig flod
och trängs med kräftor och med spigg.
Och inte heller bugar du inför
vårt höga, helga hennes hajestät!"
Men laxen svarade,

CARIOLA

(Sjunger:)

"Åh, syster kär!

Vi borde båda tacka fiskars gud
att vi har lyckats undgå krok och nät.
För först på land på något stadens torg
i fiskehandlarns nät och i hans korg
i detta fiskelivets sista färd
vet vi vad var och en faktiskt är värd.

CARIOLA OCH FURSTINNAN

Visst, du är farlig, stark och full av mod
men jag är mera värd för jag är god."

Så en är kanske krokig, en är rak
Men att värdera är en vansklilig sak.

FURSTINNAN

Men låt oss komma oss i väg till slut.

Jag är beredd att motta ödets slag.

Ni tror mig svag men jag är ändå jag.

(Bosola, Ombra, Cariola och Furstinnan ut genom järnridån.)

(PAUS)

AKT 4**SCEN 1**

(Järnridå upp. Furstinnan och Cariola i fångenskap.

Ferdinand och Bosola kommer in. Kardinalen på balkongen.)

FERDINAND

Hur för vår syster sig i fångenskap?

BOSOLA

Med värdighet. Med fattning och med lugn.

Hon sörjer stillsamt som den mänska gör

som tvingats vänja sig vid ständig sorg.

KARDINALEN

Hon verkar inte frukta livets slut.

BOSOLA

Hon verkar snarare välkomna det.

I timmar tiger hon och tänker tyst

Och sådan tystnad säger mer än ord.

(Ombra in med en pall och kudde till Furstinnan.)

FERDINAND

Melankolin tycks likaväl förstärkt

av starka underströmmar av förakt.

BOSOLA

Förvisso är det så. Att spärras in

Väcker väl vrede djupt i hennes själ.

Hon blir som hunden, som hålls kedjad fast

Hon hugger efter allting och ger skall.

Hon önskar bara vara fri igen.

FERDINAND

Förbannad vare hon! Nu är det nog
 med att försöka tolka och förstå
 ett sådant hjärta, sådan öde själ.
 Den ter sig främmande och ofattbar.
 Ni framför vad jag sagt till er.

(Ferdinand går. Bosola och Ombra hos Furstinnan och Cariola.)

BOSOLA

Jag önskar er allt verkligt gott, ers nåd.

FURSTINNAN

Av er önskar jag faktiskt ingenting.
 Hur kan det komma sig att ständigt ni
 klär era giftigheter i en form
 så sockersöt, så alltid falskt förgylld.

BOSOLA

Er ädle bror, furst Ferdinand, är här
 och önskar uppriktigt besöka er.
 Och då han oförsiktigt svurit att
 han aldrig mer skall se på er person.
 Så han vill komma hit när det är mörkt
 och ber er ödmjukt släcka varje ljus,
 varenda fackla och var lågas sken
 i era rum. Det enda som han vill
 är att få kyssa eder hand, ers nåd,
 och så kunna försona sig med er.
 Men svurit har han, måste avstå från
 att se er.

FURSTINNAN

Som han vill. Släck alla ljus.

(Bosola försvinner, ljusen släcks. Ferdinand in.)

Nu är han här.

FERDINAND

Och var nånstans är ni?

FURSTINNAN

Min herre, här.

FERDINAND

Jag måste tillstå att
ni klär att vara klädd i natt och svart.

FURSTINNAN

Jag ber om nåd.

FERDINAND

Och nåd skal givas er.
Att ge en dödsdömd nåd betraktar jag
som såväl ett gudomligt heligt bud
som det är furstens makt att skipa rätt.
Och ynglen, var är dom?

FURSTINNAN

Förlåt? Vem då?

FERDINAND

Jag tror ni kallar dom för era barn.

(Barnen tas ut av Ombra.)

Sentimentala själar glömmet att
vår lag särskiljer äkta från bastard.

FURSTINNAN

Och det är därför ni har kommit hit?
Ni hädar ju ett kyrkans helga sakrament!
För sådant hamnar man i helvetet
bland vargarna som evigt ylar där.

FERDINAND

Visst vore det rätt bra och rätt om ni
fick leva vidare i mörka rum
för ni har sannerligen nästan jämt
försökt att glänsa och att själv bli sedd.
Nu är det slut på det. Nu är jag här
för att försonas. (Furstinnan: - Antonio!)

Här! Tag denna hand
som ni har svurit kärlek, gett er tro.
Och ringen på dess finger är från er.

(Ombra räcker fram en död mans avhuggna hand.)

FURSTINNAN

Då kysser jag den kärleksfullt.

FERDINAND

Gör det!

Och låt den sedan lämna avtryck i
ert hjärta. Och ni får behålla den.
Ni får behålla både ring och hand!
Försök att kalla den som ägde det

FERDINAND (FORTS.)

och se om han kan komma till er hjälp.

FURSTINNAN

Min älskade, du känns så märkligt kall!
Du har väl inte blivit febersjuk?
Vad nu? Kom hit med lampor! Fasansfullt!

FERDINAND

Nu kan hon gärna tända ljus igen!

(Ferdinand försvinner, Bosola och Ombra kommer in med ljus.)

FURSTINNAN

Vad är det här för svartkonst och tortyr?
Ni lämnar skamlöst mig en död mans hand!

(Här avslöjas, bakom ett förhänge, de konstgjorda kroppar, som föreställer Antonio och hans barn, döda.)

BOSOLA

Så ni kan se var handen tagits från.
Man visar er denna makabra scen
så att ni inte skall betvivla att
dom nu har lämnat detta liv och dött.
Det vore därför välbetänkt av er
att avstå från att sörja någonting
som faktiskt är oåterkalleligt.

FURSTINNAN

Så återstår det inte någonting
som binder mig till denna usla värld.
Jag skulle se det som en akt av nåd ...

OMBRA

Vad då?

FURSTINNAN

Om någon ville binda mig
till liket där så att jag frös ihjäl.

BOSOLA

Ni måste fortsätta att finnas till.

FURSTINNAN

Låt mig få våga dö för egen hand
som trogna hustrur i det gamla Rom.

OMBRA

Vad är det här för ynklig hopplöshet?
Ni är ändå en kristen troende.

FURSTINNAN

Ja, kyrkan vill att vi skall späka oss
så jag skall därför svälta mig till döds.

BOSOLA

Men sluta med ert självmedlidande.
För det blir inte värre än så här.
Det bi som redan stungit dig är sen
ofarligt.

FURSTINNAN

Men så verkligt trösterikt!
En steglåd fånge hänger på sitt hjul
och ni har säkert fullt med goda råd
hans sönderslagna ben kan spikas hop
så han kan åter stå på dem och gå

FURSTINNAN (FORTS.)

sen blir han gripen, avrättad igen.
Vems order är att göra slut på mig?
All denna dåliga teater gör mig trött.
Jag tvingas spela denna trista roll
utan inlevelse, utan publik.

BOSOLA

Förtvivla inte. Jag skall rädda er!

FURSTINNAN

Vad säger ni? Jag saknar lust och tid,
tyvärr, att intressera mig för strunt.

BOSOLA

Jag lovar att jag tycker synd om er.

FURSTINNAN

I så fall är du nog en idiot
som ödar medkänsla på någonting
som saknar egen själ och eget liv.
Av svärd och vassa knivar är jag gjord
min mun och tunga är en giftig orms.
Tyck synd om mig, om ni skall tycka alls.
Jag går till bön. Nej, går till svordomar.

OMBRA

Nej, fy!

FURSTINNAN

Jag kan förbanna stjärnorna!

OMBRA

Jag ber er, sluta nu!

FURSTINNAN

Och varför det?

BOSOLA

Stjärnorna skiner än, som ni kan se.

FURSTINNAN

Ni inser väl att min förbannelse
har lång väg innan den når fram.
De finaste familjer skall förgå i pest!
Dö, allihop!

OMBRA

Ers nåd, jag ber!

FURSTINNAN

De skall

bli hågkomna bara för sina brott.
Tyranner är de och förtryckare.
Låt dem bli bortglömda av kyrkans män
nej, ingen förbön, ingen kristen nåd.

OMBRA

Nu är ni faktiskt oresonligt grym!

FURSTINNAN

Jag tror att kyrkan måste ta en paus
i skapandet av helgon som ett straff
mot dem. Ge er iväg. Säg vad jag sagt -

nej vråla det fast viska detta knappt
det mord är bättre som sker snart och snabbt.

(Ferdinand återvänder.)

FERDINAND

Förträffligt. Som jag trott och tänkte mig:
 Hon trodde på figurerna av vax,
 att de var hennes döda man och barn.
 En realismens mästare har skapat dem,
 signor Vincentio Lauriola.
 Så fick hon drabbas, lida, välförtjänt.

BOSOLA

Men varför vill ni göra detta alls?

FERDINAND

För att hon skall förtvivla.

BOSOLA

Herre gud!

Ni måste sluta detta grymma spel.
 Ge henne tagelskjorta så hon kan
 bli påmind om sin synd och om sin skam.
 Ge henne radband, böner hon kan be
 till Gud att söka nåd och finna tröst.

FERDINAND

Fördömt! Åt helvete med hennes själ
 som du vill ägna omtanke och vård.
 Jag tvingas tänka mer på hennes kropp
 där rinner samma blod som finns i min.
 Sen skall vi söka fram Antonio.
 Han trycker i Milano vad jag vet.
 Far dit och tänd min vedergällnings eld
 och låt den flamma och förtära allt.

OMBRA

Med tiden blir en skymf alltmera skänd
Så alltmer skoningslös blir då din hämnd.

(De går.)

AKT 4**SCEN 2**

(Furstinnan och Cariola i fångenskap.)

FURSTINNAN

Vad är det här för gräsligt skrån och skrik?

CARIOLA

Ett sällskap dårar som er bror, ers nåd,
har låtit hämta hit och flytta in.
Det är så grymt, så ofattligt brutalt.

FURSTINNAN

Men vi skall tacka honom varmt ändå.
För lite oljud och idioti
det tål jag gott men tystnad och förnuft
det gör mig bara galen och förryckt.

CARIOLA

Jag ber er, torka tåren på er kind.
Vart vandrade er tanke nu, ers nåd?

FURSTINNAN

Min tanke? Faktiskt inte någonstans.
Jag dagdrömde.

CARIOLA

Med öppna ögon? Så
gör ofta sinnessjuka har jag hört.

FURSTINNAN

Och känner vi igen varann om vi
får mötas sen en gång i himmelen?

CARIOLA

Naturligtvis.

(En doktor kommer in.)

FURSTINNAN

Här kommer det en doktor, vad vill ni?

DOKTORN

Er bror, ers nåd, har sänt mig hit till er,
han önskar lätta upp er tillvaro.
När själve påven en gång var betryckt
och opasslig av sorg och håglöshet
fanns det behandling för hans diagnos
man sände honom en grupp dårhushjon
som med sitt sätt och vilda galenskap
drev påven till att le och skratta högt.
Så hävdes påvens indisposition.
Er bror vill ge er samma läkekur.

FURSTINNAN

Så låt för all del dem få komma in.
Ja, Cariola, låt oss sätta oss
för fången måste lyda väktaren.

(Dårarna kommer in.)

DOKTORN

Här finns en ganska galen advokat,
en präst som, tragiskt nog, har tappat tron,
en läkare som blivit vansinnig
av svartsjuka och sen en astrolog
som fastställt datumet för domens dag
och sen blev tokig när den inte kom.

Här har vi sen en engelsk skräddare
 vars hjärna slutade att hänga med
 i modets alla växlingar, och här
 en festmarskalk som en dag bröt ihop
 av alla adelstitlarna som han
 var tvungen kunna hålla reda på.
 En bonde, duktig på att odla säd
 blev riktigt rubbad när det kom en lag
 som hindrade att han fick sälja den.
 Addera sen en svältande poet
 så skall ers nåd få se på själve fan!

FURSTINNAN

Till min förvåning, till min stora sorg
 så har jag inte blivit galen än.
 Min himmel är av smältande metall
 Av svavel är den jord jag trampar på.
 Och ändå är mitt sinne skarpt och klart.

(Bosola har kommit in utklädd till en gamling.)

FURSTINNAN

Och han? Hör också han till dårarna?

DOKTORN

Ni får väl fråga honom själv om det.
 Nu tackar vi för oss och lämnar er.

(Doktorn och dårarna försvinner ut.)

BOSOLA

Jag kommer för att mäta ut er grav.

FURSTINNAN

Förlåt? Vad menar ni? Hurså min grav?
Ni talar som jag vore farligt sjuk
som låg jag redan på mitt yttersta.
Ser jag så svag och klen och krasslig ut?

BOSOLA

Tyvärr, och det hela blir så mycket allvarligare av att
denna sjukdom drabbar utan något kännbart eller synbart
symptom.

FURSTINNAN

Nej, galen är ni inte. Vet ni vem
ni talar till?

BOSOLA

Förvisso.

FURSTINNAN

Vem är jag?

BOSOLA

Du är en kropp för något redan dött.
Och vad är detta skämda unkna kött?
Blott några droppar härsken mjölk som jäst
ett ögonblick till en grotesk sufflé.

FURSTINNAN

Är inte jag furstinnan, er regent?

BOSOLA

Säkert är du en fin dam av något slag, det syns på håret ditt om inte annat. Du sover oroligt och sådant sätter sina spår.

FURSTINNAN

Furstinnan av Amalfi är jag dock.

BOSOLA

Och det är det som stjälar er sömn från er!

FURSTINNAN

Ni verkar vara väldigt rakt på sak.

BOSOLA

Jag vårdar gärna mig om de som dött
Jag gräver deras gravar, det är nog.
Jag bryr mig inte om de levande.

FURSTINNAN

Men kom till saken, ge mig nu besked!
Vart leder detta trista bårhusprat?

BOSOLA

Så gärna, för här har vi en present
från era höga bröder - Var så god.

(Ombra kommer in med en kista.)

BOSOLA

Se här, en hög furstinnas sista sal
för trång tyvärr för audiens och bal.

CARIOLA

O, hjälp ers höghet, käraste ers nåd!

FURSTINNAN.

Men detta skrämmer faktiskt inte mig!

BOSOLA

Jag ville få er frukta död och Gud!

Så hör!

Låt allting tystna häromkring

Låt människor säga ingenting

(Röster från dårarna.)

Och skogens alla vilda djur

Ber till madonnan efter tur.

Skräm satan långt bort från din själ

grip korset och håll fast det väl

Klockan är slagen, tiden kort

Gå tyst med värdighet, gack bort.

CARIOLA

Undan era skurkar, tyranner, era mördare! Vad gör ni med min härskarinna? Ropa på hjälp!

FURSTINNAN

Vem tror du skulle kunna hjälpa oss?

Här finns ju bara vi och dårarna.

BOSOLA

Tag genast hand om henne för hon stör.

(Ombra griper Cariola.)

FURSTINNAN

Farväl min Cariola, du min vän!
Mitt testamente rymmer ingenting
som jag kan lämna dig från mig.
För alltför många har i övermått
gjort anspråk på min ringa egendom.
Jag lämnar dig tyvärr ett ynkligt arv.

CARIOLA

Låt mig få dö med henne, hand i hand!

FURSTINNAN

Jag måste be dig att du ger min son
hostmedicin och flickan måste be
sin aftonbön, det ber jag dig se till.

(Cariola släpas ut.)

Så då så, vilken död har ni bestämt?

BOSOLA

Att strypas. Här står båda bödlarna.

FURSTINNAN

Då är det inte svårt att tillge dem
De åstadkommer faktiskt inte mer
än hosta eller lunginflammation.
En alldaglig förkylning kan ju få
ett lika obehagligt slut som det
som dom tycks vilja hota med.

BOSOLA

Men skrämmer inte döden också er?

FURSTINNAN

Och varför skulle döden göra det?
Jag vet ju säkert vem som väntar mig
på andra stranden.

OMBRA

Men jag tror ändå
att ni nog fruktar sättet för er död.
Nog väcker denna strypsnara er skräck?

FURSTINNAN

Inte ett dugg. Vad vunne jag på att
få halsen skuren av en diamant?
Eller bli kvävd av dyrbart ejderdun?
Bli skjuten med en kula stöpt av guld?
På väg till döden öppnar sig en dörr,
Ja, inte bara en men tusentals
på gångjärn, märkliga, som sällsamt nog
går upp på samma gång som dörren stängs.
Men nu, för Guds skull, inte mera prat!
Säg mina bröder att jag mött min död
med öppna ögon och jag vet att den
är deras gåva, som jag gärna tar emot.
Förlåt om jag har blivit tjatig nu.
Jag pratar mycket, det är kvinnors lott.

OMBRA

Ja, vi står redo.

FURSTINNAN

Stryp då om ni vill.
Men lämna därefter min döda kropp
i kvinnornas och nunneklostrets vård.

OMBRA

Jovisst.

FURSTINNAN

Så mina herrar, var så god.
Så drag nu och drag hårt, drag allt ni kan.
För ni drar hela himlen över mig.
Förlåt, men himlens port är inte hög
som portarna till våra furstars slott -
den som vill komma in får böja sig..

(Knäböjer men ångrar sig.)

Kom våldsamt död och söv mig så till slut.
När sen ni svept min kropp, sänd då ett bud
till mina bröder, säg att båda två
nu slutligen kan slå sig ner till bords
och skåla utan att bli störda mer.

(De kväver henne.)

BOSOLA

Och var är tjänarinnan någonstans?
Tag hit henne. Se också genast till
att någon annan stryper ungarna.

(Cariola förs in.)

Här kan du nu med egna ögon se
din härskarinnas döda kropp

CARIOLA

Förbannad vare du i evighet!
Och sen är det väl jag som står på tur?
Är inte det ditt uppdrag?

BOSOLA

Jo, och jag
är glad att du tycks vara väl beredd.

CARIOLA

Där har ni fel! Jag är oförberedd,
kan därför inte avrättas direkt.
Jag måste ändå få försvara mig
och veta vad som är mitt grova brott.

BOSOLA

Tag hand om henne och bli klar nån gång!
Mot henne antar jag du var lojal
Så fortsätt nu och bli lojal mot oss.

CARIOLA

Men ni kan inte bara döda mig!
Det får ni inte enligt lag och rätt!
Jag har en trolovad att hämnas mig.

BÖDELN

Vad sägs om denna som en bröllopsring?

(Han visar henne strypsnaran.)

CARIOLA

Låt mig få träffa hans nåd fursten själv!
Man förbereder här förräderi!

BOSOLA

Bara förhalande. Stryp henne nu!

OMBRA

Hon klöser och hon biter!

CARIOLA

Sluta nu!

Om jag dör nu blir evigt jag fördömd!
För jag har inte gått till bikt och bot
på flera år!

BOSOLA

Men få då något gjort!

CARIOLA

Ni får det inte! För jag är gravid!

BOSOLA

Minsann! Så det var alltså inte mer
med all din oskuld och din ärbarhet.

(Cariola försöker fly under vild jakt. De stryker henne.)

(Ferdinand fram.)

FERDINAND

Så hon är död?

BOSOLA

Som ni beordrade.

Nu är det tid för misskund.

(De små barnen dödas.)

Dessa två,

Hur hade de kunnat förbryta sig?

FERDINAND

Det väcker sällan någon större sorg
Att varg väl fälld, man dräper vargens valp.

BOSOLA

Se hit!

FERDINAND

Jag ser.

BOSOLA

Och gråter inte ni?

Det sägs att synder talar och har röst.

Ett mord är i så fall ett fasans skrik.

FERDINAND

Var snäll, täck över hennes ansikte.

Det bländar mig och jag får svårt att se;

Hon dog så ung.

BOSOLA

Jag håller inte med.

För många dagar varar sådan sorg.

Den åldras snabbt som måste sörja så.

När syskon strider slåss de mera hätskt

än främlingar och obekanta gör.

FERDINAND

Låt mig få se det ansiktet igen.

Hur var det möjligt att du kunde låta bli
att känna medlidande inför det?

Åh vilken verkligt ärligt ädel man

du hade varit om du gripit in

och fört henne i trygghet härifrån!

Eller om modigt du med draget svärd

stått upp för hennes oskuld mot min hämnd.

FERDINAND (FORTS.)

Jag gav åt dig ett uppdrag men jag var förvirrad och jag bad dig döda den som var min enda, bästa vän och du, du gjorde vad jag krävt omedelbart. Vad var det som låg bakom allt det här? Varför var detta hennes äktenskap så vedervärdigt avskyvärt för mig? Jag tillstår att jag hyste ett visst hopp att få ett väldigt arv vid hennes död. Så var det därför hennes äktenskap väckte mitt äckel och mitt raseri? För dig ser saken annorlunda ut. Teatern lär oss att man ofta lätt förblandar skådespelare med roll. Publiken grips av hat och skräck för den som ofta har fått spela skurkens fack. Och jag, för min del, hatar dig just så. Du har, i min tjänst, vållat mycket ont och det du har gjort ont har du gjort väl.

BOSOLA

I så fall tillåt mig påminna er om vad ni lovat, det kan verka som ni börjat glömma bort er tacksamhet. Jag kräver lön för vad jag gjort för er.

FERDINAND

Du skall få veta vad du får.

BOSOLA

Vad då?

FERDINAND

Du blir benådad för ditt mord.

BOSOLA

Vad då?

FERDINAND

För du skall veta om att detta är
det dyrbaraste jag kan skänka dig.
Vem gav dig rätt att verkställa direkt
en sådan dödsdom?

BOSOLA

Men det gjorde ni!

FERDINAND

Du säger jag? Är jag en domare?
Har någon domstol eller myndighet
dömt henne till att avrättas brutalt?
Har en åklagare lagt fram ett krav?
Har rätten lyssnat till hennes försvar?
Var finner du sen rättens protokoll?
Det finns hos djävulen i helvetet!
Så du din dåre, du har nu förstört
din egen frälsning och ditt eget liv.
För du har dömt dig själv att också dö.

BOSOLA

Nog är det höjden utav rättvisa
när en tjuv anklagar en annan tjuv!

FERDINAND

Nu kan ni gå.

BOSOLA

När jag har fått min lön.

FERDINAND

Förbannelse! Lär dig att frukta Gud
som underkuvat själve djävulen!
Lär dig att lyda och att hålla tyst!
Och visa sen dig aldrig mer för mig.

BOSOLA

Då säger vi farväl. Ni och er bror
är båda ytterst prominenta män.
Men era hjärtan stinker lik och död.
Ni svepte in mig i en dröm, förgylld
och åtråvärd tills något väckte mig.
Nu står jag ensam här och ångrar mig.

FERDINAND

Försvinn till någonstans långt härifrån
så att jag slipper se dig någonsin.

BOSOLA

Var vänlig, upplys mig varför just jag
skall bli behandlad på ett sådant sätt?

FERDINAND

Jag jagar grävlingar i skymningen
Sånt kan man kalla mörksens gärningar.

(Han går.)

BOSOLA

Han verkar rubbad. Och jag skänker bort
mitt vapenmärke och min uniform.
Jag frös för honom mitt i eldens glöd.
Jag svettades i vinterns stränga köld.
Och hur vi plågar oss med fåfängt hopp!
Om jag fick göra om det här igen,
vad skulle jag i så fall sagt och gjort?
Jag skulle aldrig svikit min moral,
mitt samvete för allt Europa har
av guld och rikedom -

(Furstinnan upp.)

En rörelse!

Hon lever än! Kom åter ljusa själ
ur mörkret visa mig en väg att gå
och lämna detta stängda helvete!
Hon verkar andas! Hon är ännu varm!
På era bleka läppar fäster jag
allt vad jag har av egen andedräkt
och hoppas det kan återge er färg!
Är det nån här? Kom hit med medicin!
Jag vågar inte ropa efter hjälp.
Då kommer bara bödlarna igen.
Hon öppnar ögonen och livets ljus,
som slocknat nyss, kan flamma upp igen.
En blick på mig av tröst, av nåd.

FURSTINNAN

Antonio -

BOSOLA

Ers nåd, han är vid liv!

De döda kroppar som ni visades
var dockor som man gjort av vax.
Och era bröder har försonats med
Antonio, för det har påven själv
beslutat och beseplat!

FURSTINNAN

Gud ske lov!

(Hon dör.)

BOSOLA

Hon lämnar oss igen! Hon dör! Farväl!
Där brast den tunna sträng som livet spänt.
En vuxen man som sörjer som ett barn!
Och dessa tårar, var nånstans var de
då, när hon andades och var vid liv?
Jag skall ta hand om dig, jag skall se till
att kvinnorna får sköta om din kropp.
Det är den tjänst du en gång bad mig om.
Sen väntar i Milano inom kort
ett uppdrag som jag genast vill få gjort.

AKT 5
SCEN 1

ANTONIO

Hur har de det? Min fru och mina barn.
Har du hört något nytt om dem?

DELIO

Att något gott har hänt är svårt att tro.

ANTONIO

Tror du att en försoning kunde ske
med hennes båda bröder nu till slut?

DELIO

Det tror jag inte alls på trots att de
har givit dig fri lejd att komma hit.
För mig liknar det mera ett försåt,
ännu en fälla för att fånga dig.

ANTONIO

Du tvivlar alltid och är misstänksam
så fort jag vågar tro mig lite trygg.

DELIO

Antonio, vad skall du göra nu?

ANTONIO

Jag tänker mig att våga satsa allt -
fast det är inte mycket jag har kvar -
mot kardinalens onda avoghet.
För jag har lyckats skaffa tillträde
till hans privata rum och nu i natt

tänker jag mig besöka honom där
på samma sätt som när hans bror dök upp
i min furstinnas låsta hem en gång.
För vänta vidare är tungt och trögt.
Så hellre misslyckas och ha försökt.

DELIO

Jag är med dig, beredd, vad som än sker.

ANTONIO

Och du är än en gång min bästa vän!

DELIO

Där borta ser du kardinalens hus.
Och dessa murar har man rest med sten
från ett raserat kloster här intill.
På andra sidan floden reser sig
en hög och slät vägg till vår katedral.
Den skapar ett ovanligt fenomen
Det bästa eko någon mänska hört,
förskräckligt ödsligt, kusligt, hemskt och dovt
men ändå tydligt, ändå högt och klart.
Folk tror att de hör andar svara sig.

ANTONIO

Jag älskar dessa tysta lämningar.
Var sten har slipats av historien.
Här ligger benen av berömda män
Som trodde att de kunde vila tryggt
I skydd av kyrkan fram till domens dag.
Men allting har likväl ändå ett slut
Det gäller kyrkor, städer, människor,
som obevekligt rör sig mot sin död.

EKOT

rör sig mot sin död

DELIO

Och där fick ekot tag på dig!

ANTONIO

Det lät

som rosslandet från en som snart skall dö.

EKOT

som snart skall dö

DELIO

Ett fenomen, och sa jag inte det!

Det låter som en gäll trumpetsignal
från jägarna, som rider ut till häst,
det låter dovt, från fjärran som musik
det låter glatt, det låter stilla sorg.

EKOT

det låter stilla sorg

ANTONIO

Det verkar vara det som passar bäst.

EKOT

som passar bäst

ANTONIO

Det låter nästan som det var min fru.

EKOT

det var min fru

DELIO

Kom hit, så går vi lite längre bort
för jag vill ändå be dig låta bli
att gå till kardinalen nu i natt.
Det är för farligt! Du bör akta dig!

EKOT

akta dig

DELIO

Du tror kanske att en konfrontation
skall lindra dina sorgers öppna sår.
Men tiden är en bättre läkare
än oförvägen oförsiktighet.
Jag är din vän och jag vill varna dig!

EKOT

jag vill varna dig

ANTONIO

Jag måste göra vad nödvändigt är
Se på ditt eget liv och dina val
för ingen kommer undan ödets bud

EKOT

kom undan ödets bud

DELIO

Du hör väl stenarna som faktiskt ger
Dig både svar på tal och goda råd!

ANTONIO

Jag tänker inte diskutera med
ett eko ifrån kyrkogård och grav.

EKOT

kyrkogård och grav

ANTONIO

Min älskade furstinna sover nu
med våra barn bredvid sig, hoppas jag.
O, Gud, skall aldrig jag få se dem mer?

EKOT

aldrig få se dem mer

ANTONIO

Jag tyckte att jag oförmodat såg
som i ett fjärran himmelskt återsken
ett ansikte så plågat utav sorg.

DELIO

Det där var nog tyvärr en illusion.

ANTONIO

Jag måste ut ur denna kraftlöshet,
att leva så är inte värdigt mig.
Det är ett hån och missbruk av mitt liv.
Jag tänker inte längre nöja mig
med halvmesyrrer och försiktighet.
Allt eller inget, inget eller allt!

DELIO

Då önskar jag dig bara lycka till!
Jag hämtar hit din son som stöd för dig.
(Sonen kommer in.)

Om kardinalen ser sitt eget blod
i detta barn så hoppas jag att han
kan lockas visa större sympati.

Ett bistert öde kanske prövar oss.
Vi väljer själva hur vi möter det.
Vår smärta bär vi stumt med ryggen rak.

(Sonen och Delio ut. Antonio går.)

AKT 5
SCEN 2

(Kardinalen och en Doktor kommer in.)

KARDINALEN

Hans nåd, prins Ferdinand har kommit hit.
Det sägs att han har fått ett slaganfall.
Fast andra talar om inflammation.
Nåväl, herr doktor, är det möjligt nu
att jag kan få besöka er patient?

DOKTORN

Naturligtvis, ers höghet, han skall snart
få ta en övervakad promenad.

KARDINALEN

Och vilken sjukdom har han drabbats av?

DOKTORN

En sällsynt smittsam åkomma, ers nåd.
Vi kallar den lykantropi.

KARDINALEN

Förlåt?

Och vad betyder detta fina ord?
Behövs en ordbok eller lexikon?

DOKTORN

Låt mig förklara hos den drabbade
finns en så melankolisk nedstämdhet
att han upplever sig förvandlad till
en varg. En varg som smyger runt
på stadens kyrkogårdar nattetid

DOKTORN (FORTS.)

och gräver efter gamla ruttna lik.
Prins Ferdinand lär också blivit sedd
vid Markuskyrkan i en smutsig gränd
vid midnatt med ett ben som huggits av.
Han ylade och sa han var en varg.
En verklig varg har hårig päls och fäll.
Han hävdade att vargens grova ragg
växte på insidan. Han ville att
man skulle skära upp hans hud med svärd
så folk kunde få se att det var sant.
Man sände genast bud att hämta mig.
Nu har jag tagit ansvar för hans vård
och finner honom nästan återställd.

KARDINALEN

Jag måste säga att det gläder mig.

DOKTORN

Dessvärre bör man nog vara beredd
att han kan drabbas ett återfall.
Och om han får ett anfall måste jag
ta till en kraftigare medicin.
Om bara jag får lov så tar jag nog
och bankar galenskapen ur hans kropp!
Var snäll, gå undan, för här kommer han.

(Ferdinand kommer in. I bakgrunden Ombra.)

FERDINAND

Jag ber er, gå och lämna mig i fred.

DOKTORN

Vad är det med just ensamhet, ers nåd,
Som lockar er?

FERDINAND

Ni vet väl att en örn
helst flyger utan andra, för sig själv.
En kråka, kaja, stare eller trast
söker sig ängsligt samman till sin flock.
Vad är det där som följer efter mig?

DOKTORN

Ers höghet, ingenting.

FERDINAND

Jovisst! Se upp!

DOKTORN

Det är er skugga.

FERDINAND

Ni skall stoppa den!
Låt inte sådant få förfölja mig!

DOKTORN

Men ingenting kan sätta stopp för den
när solen skiner och när det är ljust.

FERDINAND

Jag stryper den!

(Han kastar sig till marken.)

DOKTORN

Ers höghet! Nej!

Ni skräms att kämpa emot ingenting!

FERDINAND

Din idiot! Hur tror du annars man
kan fånga skuggor? Ligg och håll dem fast!

KARDINALEN

Se till att få honom på sina ben!

FERDINAND

Och ni gör klokt att sköta om mig väl.
Vad vi två ville göra är nu gjort.
Jag tillstår inget. Säger ingenting.

DOKTOR

Nu är det dags för mig att gripa in.
Ers nåd, har ni förlorat ert förstånd?
Hemsöks ni av en furstlig galenskap?

FERDINAND

Och vem är han?

KARDINALEN

Det är er läkare.

FERDINAND

Så låt mig då få se hans skägg klippt ner
och ögonbrynen lite ansade.

DOKTORN

Det enda sättet i ett sådant fall
är galna upptåg, dårskap, hyss och skämt.
Här har jag köpt ers nåd ett parasoll
av salamanderskinn, som hjälper er
om solens stråle skulle bli för stark.

FERDINAND

Men mina ögon smärtar, svider svårt.
För de blev bländade av vad jag såg.

DOKTORN

För det finns bot, tag vitan av ett ödleägg.

FERDINAND

Sen vill jag gärna slippa se den där.
En doktor tror sig mäktig som en kung
och han förbjuder att man säger mot.

DOKTORN

Se där, nu börjar han bli rädd för mig!
Nu är det dags att tampas man mot man.

(Tar av sin rock.)

KARDINALEN

Vad gör ni, tar ni av er rock?

DOKTORN

Låt mig få hit en fyrtio pottor rosenvatten. Vi skall kasta vatten på varandra, han och jag. För han har börjat få respekt för mig. Så är ers nåd beredd på lite rackartyg? Nu kan ni släppa honom lös, och ansvaret är helt och hållet mitt! Jag ser det tydligt i hans blick: han fruktar mig. Nu skall han tämjas som en liten hasselmus.

FERDINAND

Är herrn beredd på lite rackartyg?
Dig skall jag göra köttfärs av och flå.
Försvinn! Ni är kadaver allihop!
Försvinn! För inget annat återstår
än tjocka magen för er snikenhet
och tungan för ert skvaller och förtal.

KARDINALEN

Herr doktor, det ser ändå ut som om
han inte fruktar er tillräckligt starkt!

DOKTORN

Jag tillstår att jag kanske kom att bli
ett tag, en liten aning för burdus.

OMBRA

Min Gud! Vad är det för ett himmelskt straff
som hemsöker så här furst Ferdinand?

KARDINALEN

- Jag får nog dikta lite grann - Det sägs
att allting började en kväll såhär
i vår familj berättas en legend
om hur ett spöke som en gammal dam

KARDINALEN (FORTS.)

har visat sig var gång som någon dör.
En kväll när fursten läste i en bok
så stod hon där. Han ropade på hjälp,
men hovmännen som kom fann honom stel
och kallsvettig, förändrad till sin kropp
såväl som till sitt språk och till sin själ.
Därefter blev han värre varje dag.
Jag fruktar nu att detta blir hans död.

(Doktorn går ut.)

(Julia kommer in)

JULIA

Ers nåd, kom in och ät er aftonvard.

KARDINALEN

Nej, jag är upptagen med annat nu.
Ge dig iväg. Jag hinner inte nu.

(Hon går.)

KARDINALEN

Här i Milano finns
Antonio, han trycker, tror sig trygg.
Så finn och mörda honom kort och gott.

(Antonio in. Sen Delio.)

OMBRA

Hur finner jag en sådan man som han?

KARDINALEN

En adelsman som heter Delio
finns här med oss. Han är en svuren vän
till den som är ditt mål. Så bara håll
ett öga på varthän han ger sig av.
Följ efter honom när han tänker gå
till kyrkan. Kanske är det där de ses.
Antonio är inte religiös.
Vår kyrka ser han på som tomma ord,
vår mässa som ett världsligt skådespel.
Men Delio har säkert någon präst
som hör honom och tar emot hans bikt.
Du kunde muta honom med en slant.
För inget finns som inte har ett pris.
Gör det, och sedan är din lycka gjord.

(Han går med Ferdinand.)

OMBRA

Jag måste lära mig att bli som han
som vargen farlig, listig som en räv.

AKT 5
SCEN 3

(Julia kommer in, siktar en pistol mot Bosola.)

JULIA

Min herre, möts vi så igen?

BOSOLA

Va sa?

JULIA

Ni kommer ingenstans för jag har låst.
Jag vet att ni är del av någon sorts intrig.
Så här och nu och inför mig Bekänn!

BOSOLA

Intrig?

JULIA

Just det. Vem av mitt tjänstefolk
var det ni mutade att ge mig gift
att lura i mig denna kärleksdryck.

BOSOLA

En kärleksdryck? Förlåt. Vad säger ni?

JULIA

Ja, varför skulle jag i annat fall,
när jag var i Amalfi och vi sågs,
bli drabbad utav sådan åtrå till
en sådan man som ni, min herre, är.
Och jag har tvingats lida kärlekskval
och denna längtan måste få ett slut

JULIA (FORTS.)

om så det måste ske med fysiskt våld!

BOSOLA

Så skall jag kanske nu förstå det så
att er pistol är laddad med parfym
och karamell och inte krut och bly?
Ni har, min sköna en rätt speciell
metod att visa världen er passion.
Och kanske vill ni sänka er pistol -
Jag ger mig ju när om vill ge er hän!

Fast detta verkar alltför sagolikt.

JULIA

Tag din figur, din kraftfulla gestalt
är det så särskilt svårt att då förstå
att ett begär kan väckas? Tycker ni
att jag är alltför framfusig och fräck?
Men vår evinnerliga blygsamhet
är något spöke folk har drömt ihop
att kunna plåga, skrämna kvinnor med.

BOSOLA

Vad vet väl ni egentligen om mig?
Jag är en ganska oborstad soldat ...

JULIA

Så mycket bättre. Det krävs hårda tag
att tända eld när det är regn och vind.

BOSOLA

Jag saknar också kultiverat sätt.

JULIA

Och om du aldrig lärt dig hövskhet
och vet att buga på belevat sätt
så får du kanske lita på dig själv.

BOSOLA

Ni är så vacker.

JULIA

Nej, anklaga mig
för vad ni vill men alla människor vet
att skönhet är jag inte skyldig till.

BOSOLA

Det strålar starkt ifrån er ljusa blick
Som pilens spets och svärdets vassa egg.

JULIA

Ni skämmer bort mig! Vilken komplimang!
Men det är er tur nu att kurtisera mig.
För hittills är det jag som stått för det.

BOSOLA

- För jag skall vårda mitt förhållande
och göra bruk av henne. - Kära ni!
Låt oss förenas i begärets bädd!
Men om den store kardinalen nu
fick veta detta, skulle inte han
betrakta mig som brottslig, som en skurk?

JULIA

Nej, knappast er, men ganska säkert mig.
Han såg mig nog som den försumliga.
Ni skulle anses utan någon skuld.
För om jag stjälar en diamant
så är det skedda knappast stenens fel
utan istället tjuvens, hon som stal.
Jag talar plötsligt så direkt med er.
Om en kvinna kräver något av sitt liv
så skär hon bort onödigt prat och tjafs
och skyndar sig så fort hon kan direkt
fram till den stora sanna njutningen.
Sen säger hon: Vad hade jag för val?
Så om jag sett er ute på ett torg
under mitt sovrumsfönster, också där
skulle jag skamlöst ha lagt an på er.

BOSOLA

Fanns det fler kvinnor ibland oss som ni!
Som vågat se och säga sanningen.

JULIA

Be mig att göra någonting för er
för att bevisa att jag älskar er!

BOSOLA

Det skall jag, och om ni nu älskar mig,
så lista ut vad som har hänt som gjort
den store kardinalen sorgmodig.
Kräv svar, låt honom inte slingra sig
med några påhittade falska skäl.
Finn ut vad detta faktiskt handlar om.

JULIA

Och varför vill just du veta just det?

BOSOLA

Min position är under hans befäl.
Jag hör att han har hamnat i konflikt
med kejsaren. Så kanske tänker han
likt skeppsmöss lämna ett sjunkande skepp.
I så fall måste jag vara beredd
att genast byta min lojalitet.

JULIA

Oroa inte er för hur det går
i politiken och i deras krig.
Nu står ni under mig och mitt beskydd
Jag avslöjar för er vad som skall ske.

BOSOLA

Men vill ni göra vad jag ber er om?

JULIA

Så slugt jag kan.

BOSOLA

I morgon väntar jag
en fullständig rapport.

JULIA

Javisst, ska ske.
Låt oss få detta gjort så snart vi kan.
Jag litar inte på ett hedersord
förrän jag ser det bli till verklighet.

Så ge er av för nu. För nu ska jag
linda min tunga kring hans fåfänga
så mjukt och följsamt som en sidentråd.

(Bosola försvinner. Kardinalen och Ombra kommer in.)

KARDINALEN

Var är du?

OMBRA

Här!

KARDINALEN

Du skall, till varje pris
se till att ingen skall få tala med
min broder Ferdinand om inte jag
först gett mitt tillstånd.

(Ombra går.)

Jag är rädd att han
i sin förvirring pratar bredvid mun
om mordet och om vad vi gjort och vet.
Och där står hon, som varje dag alltmer
känns som en sjukdom, som ett tungt besvär.
Nu är jag bara trött på hennes tjat.
Jag vill bli av med henne mycket snart.

JULIA

Ers nåd, jag ser något bekymra er.

KARDINALEN

Nej. Ingenting.

JULIA

Jovisst. Det kan jag se.
Låt mig få hjälpa er att lyfta av
den tyngd som verkar trycka på ert bröst.
Vad är det som oroar er?

KARDINALEN

Jag kan
dessvärre inte säga det till dig.

JULIA

Är sorgen, svarta oron er så kär,
att ni vill ha den bara för er själv?
Skall inte jag få ge min kärlek till
ers nåd i såväl glädje som i sorg?
Ni vet ju att ni kunnat lita på
min trogna tystnad alla dessa år.
Jag ber er lita på mig också nu!

KARDINALEN

Nu får du sluta prata om det här.
Du röjer inte någon hemlighet
om ingen har berättat den för dig.

JULIA

Säg det till dem, som brukar smickra er
och som likt ekot gentar allt ni sagt.
Säg det till andra, aldrig dock till mig.
Jag är er trogen som ni är er själv!

KARDINALEN

Vill du förhöra mig under tortyr?

JULIA

Nej, för jag litar på att rättvisan ser till att man får sanna vittnesmål. Att prata vitt och brett är lika dumt som det att inte vilja prata alls.

KARDINALEN

Jovisst, det första är förvisso dumt.

JULIA

Det senare är brottsligt oförnuft.

KARDINALEN

I så fall, tänk nu om jag har begått ett dåd i det fördolda som jag vill bevara som förborgad hemlighet.

JULIA

Och därför skulle alltså inte jag få veta det? Och skulle denna synd bedömas lika allvarlig som otrohet? Min herre, detta är det ögonblick då ni kan pröva min lojalitet. Nu eller aldrig skall ni tro på mig.

KARDINALEN

Ni kommer nog att vilja ångra er.

JULIA

Det gör jag aldrig.

KARDINALEN

Det kan bli en väg som leder till din undergång.

KARDINALEN (FORTS.)

För det är farofyllt för vanligt folk
att känna till en furstes hemlighet.
Du måste klä ditt bröst med härdat stål.
Jag ber dig, se hur skör du faktiskt är
och avstå sedan från att fråga mer.
En knut är lättare att knyta än
att knyta upp. Och denna hemlighet
kan verka som ett långsamt gift
och bli en plågsam död så småningom.

JULIA

Ni pratar strunt.

KARDINALEN

Nej, det är slut med det.
Och nu skall du få veta vad det är.
För fyra nätter sedan gav jag order om
att låta avrätta furstinnan av
Amalfi liksom två av hennes barn.

JULIA

O, himmel, vad, ers nåd, är det ni gjort?

KARDINALEN

Vad nu? Hur tar du att få veta det?
Försäkrar inte du fortfarande
att du kan rymma denna hemlighet
i tystnad där i djupet av ditt bröst.

JULIA

Ers nåd, ni vet ni har förgjort er själv.

KARDINALEN

Hurså?

JULIA

Det kommer säkert att bli känt.

KARDINALEN

Jaså minsann. Svär vid er salighet!
Kom hit och svär vid denna helga bok!

(Han tar fram en bibel.)

JULIA

Så religiöst!

KARDINALEN

Ni måste kyssa den.

(Hon kysser bibeln.)

Du kommer inte kunna ange mig.
Du ville veta allt, det blir din död.
Din mun har kysst och vidrört bokens pärm.
Du är förgiftad, du skall snart nog dö.
Jag visste att du skulle svika mig.
Jag har sett till att det kan inte ske.

(Hon dör.)

Och jag får skaffa undan detta lik.
Jag flyttar hennes kropp i natt
till hennes egna rum. Jag sprider ut
att hon har dött i pesten, ingen vill
i så fall undersöka hennes lik.

(Kardinalen går.)

JULIA

Klen tröst att grubbla över vad som gjorts
och borde gjorts. Jag lämnar er och går,
vet inte vart. Jag går mot ovisshet.

(Julia försvinner.)

AKT 5
SCEN 4

(De avlöser varandra att framträda ur ett omgivande mörker.)

FERDINAND

Den som blir strypt dör ganska snabbt och tyst.
Vad menar du? Vi måste tala lågt!
Smyg på honom när det har blivit mörkt.
Se till att inte några vittnen finns.

*

BOSOLA

Och stackars dig, Antonio, du är
värd allas medlidande men du får
i stället fler och större hot om mord.
Vi överlever i en hemsk och farlig tid.
Man måste veta var man går och var
man vågar varsamt sätta ner sin fot,
för vägbanan är isig, glatt och hal.
Nåväl, Antonio, nu tänker jag
upptäcka var det är du gömmer dig.
Jag lovar att, med all den kraft jag har
försöka rädda dig från dem som vill
din död och redan dödat dina barn.
Vi kanske står tillsammans i en strid
för rättvis vedergällning och för hämnd.
Men minnet av furstinnan jagar mig.
Seså, det är mitt vemod nu igen.

Åh, ånger, låt mig nu få känna den
som faller män och reser dem igen.

(Kardinalen och Castruccio.)

KARDINALEN

I natt behöver ingen hålla vakt
Jag ber i stället er att gå till sängs.
Och skulle någon höra någonting
ovanligt skall ni lämna det därhän.
Stig inte upp. Jag säger somna om!

CASTRUCCIO

Ers nåd, jag gör som ni befäller mig.

KARDINALEN

Jag kanske önskar sätta er på prov
för att få veta vad ert ord är värt.
När vi väl somnat kanske det är jag
som stiger upp och låtsas som i nöd
och ropar efter er och efter hjälp.

CASTRUCCIO

Om så man ville skära av er hals
så kom jag inte till er assistans
för jag har givit er mitt hedersord.

(Castruccio försvinner.)

KARDINALEN

Och skälet till att inte jag vill ha
dem här på vakt är att jag skall i natt
diskret förflytta liket efter Julia.
Nu sliter plötsligt samvetet i mig!
Tänk om jag vågat be en gång till Gud?
Men djävulen har rövat bort min tro
på bönernas och biktens makt.

ANTONIO

Och kanske blir hans själ tillräckligt skrämnd
av att stå ansikte mot ansikte
med mig så att han ser sin sanna plikt
att söka en försoning mellan oss.
Jag vet, det kanske inte lyckas alls.

*

KARDINALEN

Och nu är stunden kommen, det är dags
att också Bosola till slut skall dö.

*

BOSOLA

Vad var det där? Jag hörde någonting.
Den lät som kardinalen talade.
Jag hörde honom uttala mitt namn
och att det nu var jag som skulle dö!
Man planlägger alltså att ta mitt liv.
Och sådan ser vi mordets konsekvens
Vi syndar emot rätt och bibelns ord
när dråp skall sonas med ännu ett mord
Jag hör att någon kommer! Är det han?

*

(Antonio, tillsammans med Ombra, närmar sig i mörkret Bosola.)

ANTONIO

Tänk om jag fann honom försänkt i bön!
Då fanns det kanske möjlighet till nåd.

BOSOLA

För någon bön, tyvärr, finns inte tid.

OMBRA

Min herre, vänta här. Var inte rädd.
Jag kommer strax tillbaka hit med ljus.

(Han går.)

BOSOLA

Du vassa dolk, hugg snabbt, hugg hårt och rätt!

(Pistolskott. Han råkar träffa Antonio.)

ANTONIO

Men jag är träffad! Så förfärligt snabbt
kan ett helt liv av sorg och hopp ta slut!

BOSOLA

Och vad, vid Gud, är du för någonting?

ANTONIO

En stackars sate, som tack vare dig
Nu äntligen kan bli sig själv igen.

(Ombra kommer tillbaka med lykta.)

OMBRA

Var är ni, herrn?

ANTONIO

Jag ligger här
Jag varit vilse, har nu hittat hem.
Är detta Bosola?

OMBRA

Men hjälp oss herre Gud!

BOSOLA

Du lugnar dig, om livet är dig kärt!
Antonio? Den man, jag velat gå
i döden för? Ja varje mänska är
väl inte mera än en tennisboll
som stjärnorna och våra öden slår
i väg åt vilket håll som helst.
Låt mig, Antonio, få viska dig
en sak som du har rätt att känna till.
Din fru och era båda späda barn

ANTONIO

Att tala om dem väcker faktiskt upp
en gnista utav liv hos mig igen!

BOSOLA

De är, dessvärre, alla mördade.

ANTONIO

Jag vill förblöda snabbt, låt mig få dö.
Mitt liv har inte längre något mål
och ingen mening med det finns det kvar.
Vi strävar efter stora, höga ting
men är likväl omdömeslösa barn
som jagar såpbubblor en sommardag.
Och livets goda - vem vet vad det är?
En slummer innan nästa febertopp?
Ett litet andrum innan nästa gräl?
Gör ingen stor sak av hur nu jag dog.

(Han dör.)

BOSOLA

Du verkar som hans vän?

OMBRA

Jag släppte in
honom så att de kanske kunde göra upp.

BOSOLA

Och det är inte längre aktuellt.
Bär bort hans kropp, om livet är dig kärt.
Nu rider ödet plötsligt i galopp.
Jag trodde det var Kardinalen, så
jag bara kunde dra och hugga till.
Åh, detta fasansfulla missförstånd.

*(De går med Antonios lik. De möter Kardinalen, släpande på Julias lik. Bosola och
Kardinalen betraktar varandras bördor.)*

BOSOLA

Vem ligger framför er?

KARDINALEN

Antonio?

BOSOLA

Av misstag mördad av min egen hand.
Och jag har kommit för att döda dig.

KARDINALEN

Vad säger du? Vakt, hitåt! Skynda hit!

BOSOLA

Ja, ropa ni, för ingen hör ert vrål.

KARDINALEN

Jag ber dig vänta lite, lyssna nu
Vi delar ärligt min förmögenhet.
Vi delar allting lika, du och jag!

BOSOLA

Liksom din bön till Gud är ditt förslag
för plötsligt liksom framför allt för sent.

KARDINALEN

Förräderi! Hjälp mig! Hitåt! Alarm!

BOSOLA

Jag har sett till att varje väg till flykt
är låst.

KARDINALEN

Kom, hjälp mig, fort! Förräderi!

BOSOLA

Först måste jag tyvärr ta hand om dig
så att du inte lockas låsa upp
om någon kommer hit till hans försvar.

(Bosola dödar Ombra.)

OMBRA

Å, detta världens djupa mörker där
en kvinnligt skör och sårbar mänsklighet
försöker finna sig ett ynka liv!
Jag fick en roll i denna gamla pjäs
men ingen sörjer skådespelaren
när pjäsen går mot slutet och han dör.

(Kardinalen skriker. Castruccio visar sig.)

CASTRUCCIO

Hör?

KARDINALEN

Mitt furstendöme för er hjälp!

CASTRUCCIO

Att han vill lura mig så uppenbart!

KARDINALEN

Ett attentat mot mig! Ett attentat!
Jag är förlorad! Ge mig genast hjälp.

CASTRUCCIO

Han låter ganska övertygande.
Men lurar ingen svika hedersord.

KARDINALEN

Jag står med svärdet riktat mot min hals!

CASTRUCCIO

Så böla då en smula mindre högt.
Nej, nu går jag och lägger mig igen.
Det var hans egen klara instruktion.

BOSOLA

Nu är det dags att be och gör det snabbt.

KARDINALEN

Jag ber om nåd!

BOSOLA

Din storhet verkar mest
ha varit ett urholkat utanverk
För faller gör du av din egen tyngd
och faller fortare än vad du skulle gjort
om någon kastat dig från slottets torn.
Nu har jag väntat länge nog.

(Han sticker honom.)

Sådär!

KARDINALEN

Jag blöder! Du har skadat mig!

BOSOLA

Igen!

KARDINALEN

Finns ingen här som kan försvara mig?
Jag slaktas ju, jag blöder som en kalv
Kom hjälp mig! Hjälp! Jag dör!

(Ferdinand fram.)

FERDINAND

Vad händer här?

Jag måste få en ny och oskadd häst!
Håll samman trupperna till varje pris.
Jag tar emot er kapitulation.
Släpp era vapen! Halt och ger ni er?

KARDINALEN

Men hjälp mig! Jag är ju din egen bror!

FERDINAND

För djävulen! Är det min egen bror
som skulle valt att slåss med fienden?
Det är ett oförlåtligt svek mot oss.

(Han ger Kardinalen ett ytterligare sår och i oredan också Bosola ett dödligt hugg.)

BOSOLA

Nu kan till slut min hämnd bli fullständig.
Fall du, som orsakat så mycket ont.

(Han sticker Ferdinand.)

FERDINAND

Har någon hö att ge till hästarna?
Jag andas men får inte någon luft.
Min syster, o, min kära syster, du
är skuld till allt det som har drabbat mig.
Vi drivs av lust och av våra begär
Vi faller, finner oss vid himlens port
Vi ser att det som fällt oss bara är
inte vad andra velat vålla oss
men det vi själva orsakat och gjort.

(Ferdinand dör.)

KARDINALEN

Men du har också fått vad du förtjänt.

(Kardinalen dör.)

BOSOLA

Jag håller fast i mitt medvetande,
 jag håller fast med näbbar och med klor
 fastän det verkar vilja lämna mig.
 Men jag kan ändå känna glädje åt
 att din makt, som en väldig pyramid
 som byggdes på en stor och säker grund
 nu slutar i en liten obetydlig punkt
 på toppen, som ett nästan ingenting.

CASTRUCCIO

Men vad är det som hänt, en katastrof!
 Hur kunde något sådant hända här?

BOSOLA

Det ni ser här är hämnd för flera mord
 som dessa furstebröder har begått.
 Furstinnan av Amalfi, hennes man
 Antonio och två av deras barn.
 Här ligger också Julia som var
 Så fången, ville bli så fri.

(Castruccio ser Julias lik och sjunger en sorgesång. Han dör.)

BOSOLA

Hon dog
 förgiftad av den man som ligger där
 och sist jag själv, som haft en roll
 mot bättre vetande, i detta spel.
 Som skedde det i dimma eller dis
 Overkligt fjärran som en tragisk scen
 man kunde se i en teaterpjäs.

(Han dör.)

(Delio fram.)

HOVMAN 1

Min herre, ni har kommit hit för sent.

(Sonen in.)

DELIO

Jag visste det, så jag var förberedd.
Vi måste vända denna katastrof
till något bättre vi kan hoppas på.
Vi måste stödja denne unge man
när han nu måste motta moderns arv.
Och detta allt som här har hänt
skall inte lämna minnet mera spår
än snön som föll och töar bort
när solens strålar värmer den igen.

(Sjunger:)

Vi glömmer, söker hågkomster vi mist
så sant blir oftast det som nämnes sist.
Till slut är allt som återstår och finns
Det som vi håller kvar, det som vi minns.

(Slutmusik och epilog. de döda vaknar.)